

ნუჯარი

ასათიანი

NUGZAR ASATIANI

გიორგი ფრანგოზიძე

ქართული ოლიმპიური ჩემპიონები
GEORGIAN OLYMPIC CHAMPIONS

პროექტის ავტორი და მთავარი რედაქტორი
ელგუჯა ბერიშვილი

THE PROJECT AUTHOR AND EDITOR-IN-CHIEF
Elguja Berishvili

პროექტის მენეჯერი
ემზარ ზენაიშვილი

THE PROJECT MANAGER
Emzar Zenaishvili

პროექტის კოორდინატორი
რუსუდან აფციაური

THE PROJECT COORDINATOR
Rusudan Aptsiauri

ტექსტი
გიორგი ფრანგიშვილი

TEXT
Giorgi Prangishvili

დიზაინი
ვახტანგ შატაიძე

DESIGN
Vakhtang Shataidze

რედაქცია
ავთანდილ გურასაშვილი, ჯემალ კასრაძე, დავით ქელიძე,
კარლო ფაჩულია, ზაალ ანჯაფარიძე, ინგა ალავეძე,
ნანა ჯოხარიძე, მაია ბერიშვილი, ივანე ბურნაძე

EDITORIAL STAFF
**Avtandil Gurasashvili, Jemal Kasradze, David Chelidze,
Inga Alavidze, Karlo Pachulia, Zaal Anjaparidze, Nana Jokharidze,
Maia Berishvili, Ivane Burnadze**

ფოტო
მიხეილ ზარგარიანი, ალექსანდრე კოტორაშვილი,
www.sportphoto.ge

PHOTO
**Mikhail Zargaryan, Aleksandre Kotorashvili,
Jemal Kasradze, www.sportphoto.ge**

პარტნიორები
საქართველოს ეროვნული ოლიმპიური კომიტეტი
საერთაშორისო ოლიმპიური კომიტეტის ოლიმპიური სოლიდარობა
საქართველოს ფარიკაობის ფედერაცია

PARTNERS
**Georgian National Olympic Committee
Olympic Solidarity of the International Olympic Committee
Georgian Fencing Federation**

ISSN 2233-3096
ISBN 978-9941-0-3433-6

ქართველი ოლიმპიური ჩემპიონები

ნუბზარ ასათიანი

2011

განაცხადი

ასეთი რამ სპორტში იშვიათად ხდება — ჭაბუკთა საკავშირო პირველობაში გამარჯვებულს მსოფლიოს სამგზისა და ოლიმპიური თამაშების ორგზის ჩემპიონი რომ დაემარცხებინოს, მსგავსი შემთხვევის გახსენება სოლიდური სტაჟის მქონე გულშემატკივრებსაც გაუჭირდებათ. 18 წლის ნუგზარ ასათიანმა სწორედ ასეთ ტიტულიან მეტოქეს, უნგრელ ესპადრონისტა კერპს — რუდოლფ კარპატის სძლია. იქნებ ვინმემ იფიქროს — ქართველზე ორჯერ უფროსი მადიარი უკვე ვეტერანი იყო, აღარც თვალი უჭრიდა და აღარც იარაღიო, მაგრამ კარპატი ამის შემდეგ კიდევ ოთხ ოლიმპიურ ოქროს და მსოფლიოს ჩემპიონის ამდენივე ტიტულს დაეუფლა პირად თუ გუნდურ ტურნირებში.

1955 წელს ლენინგრადში გამართული იმ საერთაშორისო ტურნირის ჩემპიონი საბოლოოდ მაინც უნგრელი გახდა, ნუგზარ ასათიანის კარპატისთან გამარჯვება კი ტურნირის მთავარ სენსაციად იქცა. თბილისელმა ჭაბუკმა ალბათ სწორედ მაშინ ირწმუნა, რომ უკვე შეეძლო დიდოსტატებთან თანაბრად ბრძოლა.

...ნუგზარ ასათიანს რამდენიმე თვის დაწყებული ჰქონდა ფარიკაობაში ვარჯიში, პირველ შეჯიბრებაში რომ მიიღო მონაწილეობა და პირველი მარცხის გემოც მაშინ გაიგო. მომდევნო ტურნირშიც არ გაუმართლა. თავადაც ატყობდა, რომ თანატოლებს ჩამორჩებოდა, მაგრამ, მათგან განსხვავებით, ნვრთნა არ ბეზრდებოდა და ხასიათიც ნამდვილი მუშეკეტერისა აღმოაჩნდა. ეს მწვრთნელმა — ტრიფონ (ბიჭიკო) მესხმაც შენიშნა და ხშირად ხანგრძლივად ტოვებდა დარბაზში, მარტოს ავარჯიშებდა.

ტრიფონ მესხი თავადაც ახალგაზრდა იყო — ბავშვებთან მუშაობა რომ დაიწყო, ჯერ კიდევ საფარიკაო ბილიკზე გამოდიოდა. განსაკუთრებული სპორტული მიღწევები არ ჰქონია — მხოლოდ ერთხელ გახდა საქართველოს ჩემპიონი, მაგრამ მოზარდების შერჩევის უნარი და მწვრთნელის ალლო აღმოაჩნდა. სიტყვაძუნობის მიუხედავად, შეგირდებთან საერთო ენის გამონახვა არ უჭირდა, ყველას თავისებურად უდგებოდა. მიუხედავად იმისა, რომ ნუგზარ ასათიანი, გურამ კოსტავა, მორის სახვაძე, ნიკოლოზ ანდრიაძე და სხვანი სრულიად განსხვავებული ხასიათის, ნიჭისა თუ უნა-

რის ჭაბუკები იყვნენ, ტრიფონ მესხმა ყველა მათგანი საკავშირო და საერთაშორისო რანგის ჩემპიონებად აღზარდა.

ფიზიკურად სუსტი აღნაგობის ნუგზარ ასათიანი, არც განსაკუთრებული ნიჭით ბრწყინავდა, მაგრამ ვარჯიშს არასდროს არ გაურბოდა და მწვრთნელ-შეგირდის დაღვრილი ოფლით მოპოვებული შედეგებიც ნელ-ნელა უმჯობესდებოდა.

„მე ბედმა გამიღიმა და კარგი მწვრთნელის ხელში მოვხვდი. იგი მაშინ საკმაოდ ახალგაზრდა იყო, მაგრამ ჩემს წარმოდგენაში დარჩა, როგორც ზედმინევიტით გამოცდილი და გონებამახვილი ფარიკაობის მასწავლებელი. მესხს ჰქონდა მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი მეთოდოლოგია, გამრავლებული საუკეთესო ადამიანურ თვისებებზე. მის მიერ მოცემული ბევრი ჩინებული გაკვეთილი დღემდე კარგად მახსოვს და, ალბათ, არასოდეს წაიშლება ჩემს მეხსიერებაში... ერთმანეთს გადაება მონოტონური ვარჯიშის დღეები, რომლებსაც თითქოს ბოლო არ უჩანდა. ფარიკაობის ანბანის დაუფლება ძალზე გამიჭირდა. ხანდახან მწვრთნელი შემაქებდა, მაგრამ ვგრძნობდი, რომ ეს ჩემს გასამხნეველად იყო ნათქვამი“ (ნუგზარ ასათიანი, „მოფარიკაობის ჩანაწერები.“ 1974).

მალე რაპირა ესპადრონზე გაცვალა და რესპუბლიკურ შეჯიბრებებში მიღწეული წარმატებების შემდეგ საკავშირო არენაზეც გავიდა. 1954 წელს კიშინიოვში საბჭოთა კავშირის ჭაბუკთა პირველობა ტარდებოდა. დებიუტი ილბლიანი გამოდგა — პირველივე ორთაბრძოლაში იმარჯვა და ამით გახარებულმა, მეტოქეს იარაღი გაუცვალა. აქაც გაუმართლა, ამ ესპადრონით საბოლოოდ ვერცხლის მედალი ირგუნა.

კიშინიოვის საკავშირო ჩემპიონატის შემდეგ, იმავე წლის შემოდგომაზე ასათიანმა უკვე მოზრდილთა რესპუბლიკურ პირველობაშიც მიიღო მონაწილეობა. საქართველოს პირად-გუნდური ჩემპიონატი თბილისის „დინამოს“ სტადიონის სპორტთამაშობათა დარბაზში ჩატარდა. ეს ბაზა სპორტსმენებისთვის, მსაჯებისთვის და გულშემატკივრებისთვისაც ერთობ მოუხერხებელი იყო. ნუგზარმა საკმაოდ კარგად იასპარეზა, თავის მწვრთნელზე, ტრიფონ მესხზე უკეთესი შედეგიც კი აჩვენა.

იმ პერიოდში ასათიანი თბილისის განათლების განყოფილების ესპადრონისტების გუნდში გამოდიოდა და სხვა პერსპექტიულ ახალგაზრდებთან

ერთად, ტურნირში კონკურსგარეშე მონაწილეობდა, ხოლო მესხი სპორტსაზოგადოება „ნაუკას“ ღირსებას იცავდა. ალბათ ერთობ საინტერესო იქნებოდა შეგირდისა და ოსტატის პაექრობა, მაგრამ საფარიკაო ბილიკზე ისინი არ შეხვედრიან ერთმანეთს, მწვრთნელი რაპირისტების შეჯიბრებებში ასპარეზობდა. გუნდური ჩემპიონატის ფინალში ნაუკელებმა „მედიკი“ დაამარცხეს და რესპუბლიკის საუკეთესო კლუბის ტიტულიც დაისაკუთრეს. პირად პირველობაში მესხი მესამე ადგილს დასჯერდა.

უფრო საინტერესო გამოდგა ესპადრონისტების პაექრობები, სადაც ფინალურ შეჯიბრებებში უმეტესად ახალგაზრდებმა გააღწიეს. ორთაბრძოლები დაძაბულად და გარდამავალი უპირატესობით მიმდინარეობდა. მარცხს ვერც ფინალისტები გადაურჩნენ და მათ შორის ჩემპიონი გიორგი გოგელიაძე. მანაც ორი შეხვედრა დათმო, თუმცა მეტოქეებს აშკარად ჯობდა.

მეორე ადგილის პრეტენდენტებს შორის თანაბარი მოგებები აღმოაჩინდათ ნუგზარ ასათიანს, ჯონდო მაჭავარიანს და ზაურ ბილანიშვილს. მათ შორის დაინიშნა დამატებითი შეხვედრები, რომლებშიც ასათიანმა იმარჯვა და ვერცხლის მედალიც დაისაკუთრა.

მაშინ, ალბათ, ძნელად თუ წარმოიდგენდა ტრიფონ მესხი, რომ „დინამოს“ სტადიონის იმ მოუხერხებელ დარბაზში, მასთან ერთად მომავალი ოლიმპიური და მსოფლიოს ჩემპიონი ასპარეზობდა.

მომდევნო სეზონში 18 წლის ჭაბუკი სარატოვში, თანატოლთა საკავშირო პირველობის კვარცხლბეკის უმაღლეს საფეხურზე ავიდა და საბჭოთა ნაკრების კანდიდატთა შორისაც დაასახელეს. სწორედ მაშინ იყო ნევისპირა ქალაქში ლეგენდარულ უნგრელს, რუდოლფ კარპატის 5:4 რომ მოუგო. მსგავსი დაუფინყარი გამარჯვებები ქართველ მუშკეტერს არაერთხელ მოუპოვებია. საბჭოეთის პერიოდში ქვეყნის ყველაზე მასშტაბურ ასპარეზობად სკავშირო სპარტაკიადები ითვლებოდა და მოკავშირე რესპუბლიკების საუკეთესო სპორტსმენებიც აქ იყრიდნენ თავს. 1959 წელს, მეორე სპარტაკიადაზე, ესპადრონისტთა ტურნირში საპრიზო ადგილებისთვის ბრძოლაში ასამდე მონაწილე ჩაება. ამგვარ კონკურენციაში ნუგზარ ასათიანი გიორგი გოგელიასთან ერთად ფინალისტებში მოხვდა, იქ კი საბჭოთა ფარიკაობის ტიტულიან მეტოქეებსაც სძლია. განსაკუთრებით სამახსოვრო

იყო იაკობ რილსკისთან და დავით ტიშლერთან ორთაბრძოლები. საკავშირო ნაკრების ვეტიერანი — რილსკი მელბურნის ოლიმპიადის ბრინჯაოსაც ფლობდა და მსოფლიოს ჩემპიონის ტიტულსაც. იგი იმ დონის მოფარეკავე იყო, რომ ერთ დროს ასათიანი ცდილობდა მისი სტილი გადმოეღო და რომ არა მწვრთნელის დროული რჩევა, შეიძლება საკუთარი ხელწერაც დაეკარგა. ხალხთა სპარტაკიადაზე თბილისელმა მოფარეკავემ სწორედ თავის კერპს სძლია. გაიმარჯვა უდიდეს ტაქტიკოსთან, მსოფლიოსა და ოლიმპიური თამაშების პრიზიორ დავით ტიშლერთანაც, ვისაც მსოფლიოს ბევრი გრანდი გაუმწარებია. საბოლოოდ, ევგენი ჩერეპოვსკისა და თავისი თანამემამულის, გიორგი გოგელიას დამარცხებით, ასათიანი საპრიზო ექვსეულში მოხვდა.

„ხალხთა სპარტაკიადისთვის საქართველოს მოფარეკავეთა გუნდი სოხუმში ემზადებოდა. კოპნია, თოვლივით ქათქათა ქალაქში ყველა პირობა იყო შექმნილი ნაყოფიერი წვრთნისთვის. და აი, დადგა დიდი გამოცდის ჟამიც... საფარეკაო ბილიკზე გამოდის იაკობ რილსკი, როგორც ყოველთვის, საკუთარ თავში დარწმუნებული, დინჯი და აუჩქარებელი. მოპირდაპირე მხარეზე ვდგავარ. შეხვედრა ნელ ტემპში დაიწყო. რილსკი ფარეკაობს ისე, როგორც ვარჯიშის დროს. აკადემიური სიზუსტით ასრულებს ცნობილ ხერხებს — ფარვას, იერიშს, კონტრშეტევას. მაგრამ მის ბრძოლას აკლია სიმძაფრე და შთაგონება. მე მბეზრდება ბეჯითი მონაფის მდგომარეობაში ყოფნა. ერთბაშად ჩემში გროვდება ზღვა ენერჯია. მაგრად ვბლუჯავ ესპადრონის სახელურს, ვემზადები ელვა შეტევისთვის და — 1:0 ჩემს სასარგებლოდ.

რილსკი იხდის საფარეკაო ნიღაბს, უფრო მოხერხებულად იხურავს თავზე და ნერვულად ისწორებს ხელთათმანს. ბრძოლა განახლდა. რილსკი თითქოს შეიცვალა. სადღაა ცივი აკადემიზმი. ძლივს ვიგერიებ მის გააფრთხულ იერიშებს, ვცდილობ კონტრშეტევაზეც ვიფიქრო. ვინც თავს იცავს, ის აგებს. ეს არის ფარეკაობის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპი. იერიშის დროს ჩემი მეტოქე უხეშად ცდება (თურმე რილსკისაც შეუძლია შეცდეს!), იხსნება და დაუყოვნებლივ ღებულობს დარტყმას — 2:0. რილსკი უფრო ფრთხილი ხდება. იგი ელოდება ჩემს შეცდომას. ინიციატივა დათმობ, თითქოს მეუბნება — აბა, იერიშზე როგორა ხარო. აი, სად არის საჭირო

საქართველოს
მოფარკავეთა ნაკრები.
ზის, მარცხნიდან პირველი
— ნუგ ზარ ასათიანი.
1950-იანი წლები

სისწრაფე — ის იარაღი, რომელიც ადრე რილსკის კოზირად ითვლებოდა. ორმხრივ შეტევებში უკვე რიგრიგობით ვლებულობთ დარტყმებს, მაგრამ ბრძოლის ასეთი აზარტული მსვლელობა მე უფრო მანყობს. და აი, სანუკვარი გამარჯვებაც. გაოფლიანებული ჩამოვდივარ ფიცარნაგიდან. მწვრთნელი ხელს მართმევს და მეუბნება: რილსკისთანა მოფარიკავესთან ინიციატივას მუდამ უნდა ფლობდე. საკმარისია იგი დათმო და წააგებ“ (ნუგზარ ასათიანი, „მოფარიკავის ჩანაწერები.“ 1974).

იმ სპარტაკიადაზე, ზემოთ უკვე ითქვა, ასათიანმა დავით ტიშლერსაც აჯობა და როგორც თავად წერს, ამ გამარჯვებებიდან ყველაზე დიდი წონა ჰქონდა სწორედ ტიშლერთან მოგებას: „არც მანამდე და არც მას მერე, უფრო დიდი ტაქტიკოსი არ მინახავს. ტიშლერის საფარიკაო ერუდიცია უნაკლო იყო. ამ ტანმალა, კაფანდარა მოფარიკავეში დიდი სულიერი სიძლიერე იგრძნობოდა. მისკენ დამიზნებული ესპადრონი უფრო ხშირად ჰაერს კვეთდა, ანდა მისი იარაღის საფარველზე წკრიალებდა. ეს წკრიალი ავის მომასწავებელი იყო, რადგან მეტოქე დაუყოვნებლივ ისჯებოდა. იგი შეუვალ ციხე-სიმაგრეს ჰგავდა, მასთან მარცხდებოდნენ მსოფლიოს გამოჩენილი მოფარიკავეები“ (ნუგზარ ასათიანი, „მოფარიკავის ჩანაწერები.“ 1974).

სასპარტაკიადო ბატალიებმა კარგი შედეგი გამოიღო. ახლოვდებოდა რომის ოლიმპიური თამაშები და ამ მნიშვნელოვანი გამარჯვებით, ნუგზარ ასათიანმა ქვეყნის მთავარ გუნდში მოხვედრაზე სერიოზული განაცხადი გააკეთა.

არმიელთა წინააღმდეგ

1960 წელს ქართველ მოფარიკავეებს პირველად მიეცათ უცხოეთში ცალკე გუნდით გასვლის საშუალება. მანამდე ისინი მხოლოდ საბჭოთა ნაკრების შემადგენლობაში თუ მონაწილეობდნენ სხვადასხვა რანგის ტურნირებში. იმ სეზონში კი საქართველოს ნაკრები თავისი პირველი ამხანაგური სამატჩო შეხვედრის ჩასატარებლად პოლონეთს გაემგზავრა, სადაც მასპინძელთა ეროვნულ გუნდს უნდა შეხვედროდა.

გასული საუკუნის ორმოცდაათიან-სამოციან წლებში პოლონელებს ძალიან ძლიერი მუშკეტერები ჰყავდათ, განსაკუთრებით ესპადრონში.

მელბურნის ოლიმპიურ თამაშებზე მათ უკვე მოპოვებული ჰქონდათ გუნდური ვერცხლი, 1959 წლის ბუდაპეშტის მსოფლიოს ჩემპიონატის ფინალში კი თავად უნგრელები დაამარცხეს და ოქროს მედლები აიღეს. მოკლედ, პოლონელები ქართველებს პლანეტის უძლიერესი ნაკრების სტატუსით მასპინძლობდნენ.

პოლონელთა ლიდერი იყო ლეგენდარული ეჟი პავლოვსკი. 28 წლის ასაკში მან უკვე მოასწრო მსოფლიოს ჩემპიონის ორი ტიტულის მოპოვება, მელბურნში კი ორი ვერცხლიც ირგუნა. მოგვიანებით იგი მსოფლიოს ჩემპიონატების კიდევ ხუთ ოქროს დაეუფლა, ხოლო მეოთხე ათეულ წელში რომ გადადგა, მეხიკოს ოლიმპიადიდან სამშობლოში ჩემპიონის გვირგვინით დაბრუნდა.

ვარშავაში მასპინძლებმა საქართველოს ნაკრებს სხვა ტიტულიანი მეტოქეებიც დაახვედრეს. ესპადრონში პავლოვსკის გარდა გამოდიოდა ანჯეი პიონტოვსკი — მსოფლიოსა და ოლიმპიური თამაშების პრიზიორი, რაპირაში — ახალგაზრდა ვიტოლდ ვოიდა, შემდგომში ორგზის ოლიმპიური ჩემპიონი. პოლონელთა გუნდის სხვა წევრები, რიშარდ პარულსკი და ეგონ ფრანკე ერთნაირი წარმატებით ასპარეზობდნენ სხვადასხვა იარაღით. პარულსკიმ მსოფლიოს ჩემპიონის ტიტული ჯერ რაპირაში მოიპოვა, ხოლო შემდეგ — დაშნაში, ფრანკე კი მსოფლიოს ჩემპიონატებსა და ოლიმპიურ თამაშებზე უმაღლეს ტიტულებს ესპადრონსა და რაპირაში დაეუფლა.

იმ პერიოდის პოლონური საფარეკაო სკოლა, ამ და სხვა ოსტატების წყალობით, მთელ მსოფლიოში ცნობილი იყო. ისინი ტაქტიკური, გააზრებული ბრძოლით გამოირჩეოდნენ. არ სცნობდნენ სწორხაზოვან, ძალისმიერ მანერას. რომის ოლიმპიადის წინ ქართველი მუშკეტერებისთვის ასეთ სპარინგ-პარტნიორებთან სამატჩო შეხვედრის გამართვა გამოცდილების შესაძენად მეტად სასარგებლო იყო.

ესპადრონისტთა პირადი პირველობა, როგორც მოსალოდნელი იყო, მასპინძელთა უპირატესობით წარიმართა. სტუმართაგან ფინალში გასვლა მხოლოდ გიორგი გოგელიამ შესძლო. სამაგიეროდ, გაცილებით მწვავე გამოდგა გუნდური ასპარეზობა, სადაც ქართველმა ესპადრონისტებმა ღირსეული წინააღმდეგობა გაუწიეს ტიტულიან მეტოქეებს. განსაკუთრებით კარგად გამოვიდა ჯემალ გოგაძე. მან ოთხიდან სამ შეხვედრაში,

მათ შორის პავლოვსკისთანაც გაიმარჯვა, პოლონეთისა და საქართველოს ესპადრონისტების მატჩი კი საბოლოოდ ფრედ — 8:8 დასრულდა. საუკეთესო გუნდის გამოსავლენად მსაჯებს ჩხვლეტების დათვლა მოუწიათ. აქ მასპინძლებს უკეთესი შეფარდება აღმოაჩნდათ და პირველობაც მათ მიეკუთვნათ.

ნუგზარ ასათიანი: „ჩვენი გუნდების შეხვედრას იმდენად სპორტული მნიშვნელობა არ ჰქონია, რამდენადაც გამოცდილების ურთიერთგაზიარების, ოსტატობის ამღლების, ორი საფარიკაო სკოლის დაახლოების. პოლონეთის ტურნემ დიდი გავლენა იქონია ქართული საფარიკაო სკოლის შემდგომ განვითარებაზე. ჩვენი სპორტსმენებისა და მწვრთნელების უბის წიგნაკებში უამრავი ჩანაწერი გაჩნდა“ (ნუგზარ ასათიანი, „მოფარიკავის ჩანაწერები.“ 1974).

ყველა გზა რომში მიდის

1960 წლის მთავარი შეჯიბრება, რა თქმა უნდა, რომის ოლიმპიური თამაშები იყო. აქამდე საბჭოთა მოფარიკავეების ოლიმპიურ მონაგარში შედიოდა გუნდურ და პირად ტურნირებში ალბერტი თითო ბრინჯაო. ამიტომაც, ნაკრების მწვრთნელები განსაკუთრებული გულმოდგინებით არჩევდნენ მომავალ ოლიმპიელებს, რომლებსაც ამოცანად უმაღლესი ჯილდოების მოპოვება დაუსახეს. რომის ოლიმპიადამდე რამდენიმე საკავშირო ასპარეზობა გაიმართა, ე.წ. უძლიერესთა ტურნირები. ნუგზარ ასათიანი ერთთავად საუკეთესოთა ხუთეულში ხვდებოდა (რომშიც ზუსტად ხუთი ესპადრონისტი უნდა გამგზავრებულიყო), თუმცა მხოლოდ ამ მარცხელებით ქართველ სპორტსმენს სსრკ ნაკრებში არავინ მიიწვევდა.

გენერალური რეპეტიციია ივლისის პირველ რიცხვებში, სარატოვში გაიმართა.

სარატოვის სპორტის სასახლის არენაზე საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატის მედლებისა და მეჩვიდმეტე ოლიმპიური თამაშების საგზურებისთვის ორმოცდაორი ესპანდრონისტი იბრძოდა. ეს მართლაც ბრძოლა იყო, ვინაიდან შეჯიბრებაში ქვეყნის ყველა უძლიერესი ოსტატი მონაწილეობდა.

დასაწყისისათვის მეტოქეები 6-7 კაციან ჯგუფებად დაყვეს, თითო გამოკვეთილი ფავორიტით. ახალგაზრდა ნუგზარ ასათიანი და მორის სახვაძე ფავორიტთა შორის არ ყოფილან. ესპადრონში ელექტროაპარატურა ჯერ კიდევ არ არსებობდა და მსაჯების გადაწყვეტილებებიც, არც თუ იშვიათად, სუბიექტური იყო. ტიტულიან და ავტორიტეტულ სპორტსმენებს, როგორც წესი, ღმობიერად ეპყრობოდნენ.

ჩემპიონატის ფავორიტებმა პირველი ტური უდანაკარგოდ გაიარეს, ასპარეზობას მეტწილად აუტსაიდერები გამოეთიშნენ. მეორე ტურში მონაწილეთა რაოდენობა განახევრდა. ამჯერად უიღბლოთა შორის აღმოჩნდნენ საკავშირო თუ საერთაშორისო ტურნირების პრიზიორებიც და ჩემპიონებიც. ნახევარფინალური ორთაბრძოლების შემდეგ საფარიკაო ბილიკს რვა პრეტენდენტილა შემორჩა: ნ. ასათიანი, მ. სახვაძე, ე. ჩერეპოვსკი, ა. ვეტროვი, ი. რილსკი, ლ. კუზნეცოვი, მ. რაკიტა და დ. ტიშლერი. სწორედ მათ შორის უნდა განაწილებულიყო საპრიზო ადგილები, ოღონდ ვინ რომელს დაიკავებდა, ამას ოლიმპიურ გუნდში მოხვედრის გარდა, რომის თამაშების პირად პირველობაში მონაწილეობის უფლების მოსაპოვებლადაც ჰქონდა მნიშვნელობა. ეს უფლება მხოლოდ საუკეთესო სამეულს ეძლეოდა. როგორც შემდგომ გაირკვა, ამ ბრძოლაში ნუგზარ ასათიანის უშუალო კონკურენტი იყო მოსკოველი არმიელი ლევ კუზნეცოვი. მას საკავშირო და საერთაშორისო არენაზე სოლიდური გამოცდილება ჰქონდა. საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატებში რუსმა ოფიცერმა 1954-58 წლებში ზედიზედ ხუთჯერ მოიპოვა ვერცხლის მედლები. იგი მხოლოდ მსოფლიოს ჩემპიონ იაკობ რილსკისთან აგებდა, თუმცა სსრკ ხალხთა II სპარტაკიადაზე მაინც მოიპოვა უძლიერესი ტიტული. გარდა ამისა, საბჭოელთაგან იმ პერიოდისთვის მარტო კუზნეცოვს ჰქონდა პირადი პირველობის ოლიმპიური მედალი, მსოფლიოს ჩემპიონატებზე კი სამჯერ გახდა პრიზიორი სსრკ ნაკრების შემადგენლობაში.

...ფინალური ორთაბრძოლები ლევ კუზნეცოვმა და მარკ რაკიტამ გახსნეს. გაიმარჯვა კუზნეცოვმა — 5:3. მეორე წყვილში იაკობ რილსკიმ დავით ტიშლერს ასეთივე ანგარიშით სძლია. როდესაც ფავორიტები ერთმანეთს დაუპირისპირდნენ, კუზნეცოვმა ვერ შესძლო რილსკის დამარცხება და ჩემპიონის ვინაობაც თითქოს უკვე გაირკვა. მაგრამ აქ საჩემპიონო და-

ვაში ყველასათვის მოულოდნელად ჩაერია თბილისელი ნუგზარ ასათიანი, რომელმაც ორჯერ მოუგო რილსკის და ოქროს მედლის მთავარი პრეტენდენტი მწყობრიდან გამოიყვანა. როგორც ჩანს, რილსკი ბრძოლის ასეთ შემობრუნებას არ ელოდა და ნერვებმა უმტყუნა: ჯერ ჩერეპოვსკისთან წააგო, შემდეგ — ტიშლერთან და ოქროს მედალიც დათმო.

ნუგზარ ასათიანმა სარატოვის საკავშირო ჩემპიონატის პირად პირველობაში საბოლოოდ მეოთხე ადგილი დაიკავა და, რაც მთავარია, უშუალო კონკურენტს — კუზნეცოვს აჯობა.

მთავარი ამბები ჯერ კიდევ წინ იყო. გუნდური ჩემპიონატის ფავორიტებად მოსკოველი არმიელები ითვლებოდნენ, რომლებსაც თანაბარი და ძლიერი შემადგენლობა ჰყავდათ: დავით ტიშლერი, ლევ კუზნეცოვი, უმარ მავლიხანოვი, მარკ რაკიტა. „ბურევესტნიკის“ ცენტრალური საბჭოს საკავშირო ნაკრებში ნუგზარ ასათიანთან და მორის სახვაძესთან ერთად გამოდიოდნენ ევგენი ჩერეპოვსკი და ვალერი ჟიტნი. იმ პერიოდისთვის ეს კვარტეტი, პრაქტიკულად, საბჭოთა ნაკრების სათადარიგო შემადგენლობად ითვლებოდა. მაგრამ სტუდენტებმა ტოლი არ დაუდეს საბჭოთა ოფიცერთა ნაკრებს. ალბათ ძნელი წარმოსადგენი არ არის, თუ როგორ იბრძოდნენ ქართველი მოფარიკავეები ფინალურ შეხვედრაში თავიანთი

*იზოლდა ესიაშვილი,
ნუგზარ ასათიანი,
კოტე გოგელია და
გურამ კოსტავა*

პირველი ტიტულის მოსაპოვებლად. ასათიანმა ზედიზედ დაამარცხა ტიმ-ლერი, რაკიტა და კუზნეცოვი. ამ დროისთვის ერთი ქულით (8:7) წინ მაინც არმიელები იყვნენ. გადამწყვეტი პაექრობა ასათიანსა და მავლიხანოვს შორის გაიმართა. მოსკოველს მარცხის უფლებაც ჰქონდა, ოღონდ დიდი სხვაობით არ უნდა წაეგო, ქართველ მოფარიკავეს კი მხოლოდ გამარჯვება სჭირდებოდა და ისიც მინიმუმ სამი ჩხვლეტის უპირატესობით.

მავლიხანოვი ნამდვილი გუნდური მებრძოლი იყო, უკვე ფლობდა მსოფლიოს ჩემპიონატების მედლებს, კარიერა კი ორგზის ოლიმპიური და სამგზის მსოფლიოს ჩემპიონის ტიტულებით დაასრულა. ასეთი მეტოქის დამარცხება, თანაც სამქულიანი სხვაობით, უაღრესად რთული ამოცანა იყო, მაგრამ ქართველი მუშკეტერის შემართებამ, სისწრაფემ და გამარ-

ჯვების ჟინმა ოცნება რეალობად აქცია. ასათიანმა 5:2 სძლია მოსკოველ არმიელთა ბოლო იმედს და მორის სახვაძესთან ერთად საბჭოთა კავშირის ჩემპიონის პირველი ოქროს მედალი მოიპოვა.

ოლიმპიური გამოცდა

სარატოვში წარმატებით გამოვიდნენ სხვა ქართველი მოფარეკავეებიც. საკავშირო ჩემპიონატში პირველი მედალი აიღო გურამ კოსტავამ (დაშნა). მან წინ მხოლოდ მსოფლიოს ჩემპიონი, რიგელი ბრუნო ხაბაროვი გაუშვა და ვერცხლის მედალს დაეუფლა. იური ოსიპოვმა (რაპირა) ვოროშილოვგრადის ვერცხლის ჯილდოს ბრინჯაო მიუმატა და ოლიმპიურ გუნდში მოხვედრის დიდი იმედიც მიეცა. მით უმეტეს, მას შემდეგ, რაც „ბურევესტნიკის“ საკავშირო ნაკრების შემადგენლობაში ჩემპიონის ტიტულიც დაისაკუთრა. ახალგაზრდა ესპადრონისტა ტურნირში მეორე ადგილი დაიკავა არჩილ გოგელიამ. მართალია, მორის სახვაძეს ნუგზარ ასათიანთან ერთად გუნდური ჩემპიონის ტიტული ერგო, მაგრამ პირად ჩათვლაში მხოლოდ მერვე ადგილი დაიკავა.

რომის ოლიმპიადის წინ საბჭოთა კავშირის ნაკრებმა ბოლო სანვრთნელი შეკრება მოსკოვის მახლობლად, ქალაქ ბალაშიხაში მოაწყო. ქართველი მოფარეკავეებიდან ზოგს ოლიმპიური თამაშების საგზურის მოპოვების რეალური შანსი ჰქონდა, სხვები კი სპარინგპარტნიორობას უწევდნენ თანაგუნდელებს.

მწვავე კონკურენციის გამო, ქვეყნის მთავარ გუნდში მოხვედრა ძალზე რთული იყო. ამიტომ, გაუთავებელ ვარჯიშებზე თავს არავინ ზოგავდა. ქართველი მუშკეტერები ერთმანეთს ამხნევებდნენ, რჩევა-დარიგებას არ აკლებდნენ, ერთმანეთზე ზრუნავდნენ. შეგირდებს თვალს არ აცილებდა ტრიფონ მესხიცი, თუმცა ნაკრების დაკომპლექტებაში გადამწყვეტი სიტყვა მოსკოველ მწვრთნელებს და ნაკრების თავკაცს, ლევ საიჩუკს ეთქმოდათ.

მელბურნის ოლიმპიადაზე საბჭოთა ესპადრონისტებმა მესამე ადგილი დაიკავეს. მათ მხოლოდ აღიარებულმა ფავორიტებმა უნგრელებმა და

პოლონელებმა აჯობეს. ამჯერად, საბჭოელი მაღალჩინოსნები უკეთეს შედეგს მოითხოვდნენ მთლიანად ოლიმპიური დელეგაციისგან და მოფარიკავეებისგანაც. ნაკრების ხელმძღვანელთა ნაწილი შემადგენლობის გადახალისების მომხრე იყო, სხვები კი გამოცდილ, ტიტულიან ვეტერანებს უფრო ენდობოდნენ. ნუგზარ ასათიანის პირადი კონკურენტი, ლევ კუზნეცოვი სწორედ ასეთებს განეკუთვნებოდა, მაგრამ ქართველ მოფარიკავეს სეზონის განმავლობაში ბევრად უკეთესი შედეგები ჰქონდა და, საბოლოოდ, რომის საგზურს სწორედ თბილისელი ესპადრონისტი დაეუფლა.

დაშნის ოსტატთა ხუთეულში მოხვდა გურამ კოსტავაც. საოლიმპიადოდ მისი მზადყოფნა ეჭვს არ იწვევდა. სამწუხაროდ, ქვეყნის საუკეთესო რაპირისტთა გუნდში კვლავ არ შეიყვანეს იური ოსიპოვი. მას რაპირისტების მთავარი მწვრთნელი ივან მანანეკო არ სწყალობდა. მიუხედავად იმისა, რომ იმ სეზონში თბილისელ მოფარიკავეს საუკეთესო მაჩვენებელი ჰქონდა, მანანეკომ იძალა და ოლიმპიურ ნაკრებში თავისი შეგირდი, იური რუდოვი შეიყვანა.

* * *

ფარიკაობა იტალიელებისთვის ეროვნულ სახეობად შეიძლება ჩაითვალოს. მათ ყოველთვის ჰყავდათ ჩინებული მუშკეტერები. თანამედროვეობის პირველივე ოლიმპიური თამაშებიდან დაწყებული, იტალიელებმა მოწინავე პოზიციები დაიკავეს და არაერთი დიდი გამარჯვება მოიპოვეს. ლეგენდარული მუშკეტერების სახელი დაიმკვიდრეს ექვგზის ოლიმპიურმა ჩემპიონებმა ნედო ნადიმ და ედოარდო მანჯაროტიმ. მეოცე საუკუნის დასაწყისში ნადის ტოლი არ ჰყავდა ფარიკაობის არც ერთ დისციპლინაში. 1912 წლის სტოკჰოლმის ოლიმპიადაზე რაპირისტების ტურნირი მოიგო, ხოლო ანტვერპენის მეშვიდე თამაშებზე ფანტასტიკური შედეგი ჰქონდა, რომელიც დღემდე არავის არ გაუმეორებია. ნედო ნადი ოქროს მედლებს დაეუფლა იტალიის სამივე ნაკრებთან ერთად: რაპირაშიც, ესპადრონიც და დაშნაშიც, პირად პირველობაში კი რაპირისტების და ესპადრონისტების ტურნირებში გაიმარჯვა. ხუთი ოქროს მედალი ერთ ოლიმპიურ თამაშებზე — ამ შედეგით დღემდე ამაყობენ იტალიელები.

საქართველოს
მოფარევეთა ნაკრები
(შუაში დგას
ნონა გაფრინდაშვილი)
1960 წელი

ნუგ ზარ ასათიანი სსრ
კავშირის ხალხთა
სპორტაკადემიაზე.
მოსკოვი, 1967 წელი

აპენინელებმა ესპადრონში გუნდური გამარჯვება ბოლოს 1924 წლის პარიზის ოლიმპიადაზე მოიპოვეს. შემდეგ უნგრეთის ჰეგემონიის ხანგრძლივი პერიოდი დადგა. მაღიარებმა ამსტერდამის თამაშებიდან მოყოლებული, ზედიზედ ექვსჯერ არავის არ დაუთმეს არც პირადი და არც გუნდური ოქრო, ხოლო იტალიელებს ერთთავად ვერცხლის მედლებიღარჩებოდათ. ამჯერად, საკუთარ კედლებში, მათ გამარჯვების იმედი ჰქონდათ და რომის კონგრესის სასახლეც, სადაც მოფარეკავეთა ასპარეზობები ტარდებოდა, მუდამ სავსე იყო გულშემატკივრებით.

საბჭოთა ესპადრონისტების ოლიმპიური შედეგი, ხანგრძლივი მზადების მიუხედავად, საკმაოდ მოკრძალებული გამოდგა. პირველ წრეში არგენტინელებს კი აჯობეს, მაგრამ მეორეში აშშ-ის გუნდთან ფრედ დაასრულეს შეხვედრა. ჩხვლეტების უკეთესი შეფარდების წყალობით, მომდევნო ეტაპზე ამერიკელები გავიდნენ. საბჭოთა ნაკრები ასპარეზობას მეოთხედფინალიდან გამოეთიშა. ნუგზარ ასათიანმა ოთხი ორთაბრძოლა მოიგო და ორჯერ დამარცხდა. ასეთივე შედეგი ჰქონდა მას პირად პირველობაშიც.

„რომის ოლიმპიადამ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, არასასიამოვნო მოგონებები დამიტოვა. იმ დროისთვის საერთაშორისო სარბიელზე თითქმის არ მიცნობდნენ, ამას კი უდიდესი მნიშვნელობა აქვს სპორტსმენის მორალური სიმხნევისთვის. უცნობ მოფარეკავეს არც მსაჯები სწყალობენ. ამ დამოკიდებულების სუსხი წინასწარი შეხვედრების დროსვე ვიგრძენი. მჩაგრავდა არა მარტო ძლიერი მეტოქეების ოსტატობა, არამედ მსაჯების დაუნდობლობაც... ამით სრულებითაც არ ვაპირებ თავის მართლებას. ჩემი მარცხი კანონზომიერი იყო. მე უნდა მეზრუნა ფარეკავების მსოფლიო სტანდარტების დაუფლებისთვის, რასაც დამატებითი მუშაობა ესაჭიროებოდა. აი, როგორი დასკვნა გამოვიტანე რომის ოლიმპიური თამაშებიდან“ (ნუგზარ ასათიანი, „მოფარეკავის ჩანაწერები.“ 1974).

* * *

რომის ოლიმპიადაზე კიდევ ერთხელ დადასტურდა, რომ გამოცდილებას ძალზე დიდი მნიშვნელობა აქვს. უნგრეთის ეროვნულმა ნაკრებმა კვლავ მოიპოვა ოქროს მედლები, მათმა უბერებელმა ვარსკვლავმა, რუ-

დოღე კარპატიმ კი ორმოცი წლის ასაკში პირადი პირველობაც მოიგო და ექვსი ოლიმპიური ოქროს მედლითა და მსოფლიოს ჩემპიონის შვიდი ტიტულით სწორედ რომში დაასრულა თავისი ხანგრძლივი კარიერა.

მარადიული ქალაქიდან ქართველი მოფარევეები უმედლოდ მაინც არ დაბრუნებულან. დაშნის ოსტატთა გუნდურ ტურნირში გურამ კოსტავამ საბჭოთა ნაკრებთან ერთად ბრინჯაოს მედალი დაიმსახურა.

საკავშირო ნაკრების თავკაცების ყურადღება გურამ კოსტავამ პირველად 1957 წელს მიიპყრო. მაშინ იგი ვოროშილოვგრადში მიმდინარე საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატში მონაწილეობდა და რევაზ ცირეკიძესთან და კოტე გოგელიასთან ერთად სპორტსაზოგადოება „ბურევესტნიკის“ ღირსებას იცავდა. ქართველ მოფარევეებს უკვე იმდენად დიდი ავტორიტეტი ჰქონოდათ, რომ სტუდენტთა მთავარ გუნდში ისინიც შეიყვანეს. ასე, რომ „ბურევესტნიკის“ საკავშირო ნაკრების ოთხი წევრიდან სამი თბილისელი იყო.

გუნდური ჩემპიონატის ოქროს მედლებისათვის გადამწყვეტი გამოდგა „ბურევესტნიკისა“ და „დინამოს“ დაშნით მოფარევეთა შეხვედრა. გურამ კოსტავამ პარტნიორებთან ერთად ღირსეულად ჩაატარა ორთაბრძოლები, თუმცა არც დინამოელები იყვნენ სუსტები. ანგარიში რამდენჯერმე გათანაბრდა. ბოლო ბრძოლის წინ სტუდენტები ანგარიშით 8:7 იგებდნენ. ჩერნუშევიჩთან დასკვნით შეხვედრაში რევაზ ცირეკიძეს წაგების უფლებაც ჰქონდა, ოღონდ არა უმეტეს სამი ჩხვლეტის სხვაობით. ქართველმა მუშკეტერმა მწვრთნელის დავალება ზუსტად შეასრულა. მატჩი ფრედ 8:8 დასრულდა, მაგრამ ერთადერთი ჩხვლეტით წინ „ბურევესტნიკის“ გუნდი გავიდა. მაშინ კოსტავამ დიდების ტურნირებში თავისი პირველი ოქროს მედალი ირგუნა.

გურამ კოსტავა თანაგუნდელებს პირადი პირველობის დროსაც დაეხმარა — ფინალურ ეტაპზე საქართველოს ნაკრების ლიდერს, რევაზ ცირეკიძეს სწორედ მან ჩამოაცალა გზიდან ოქროს მედლის ერთ-ერთი კანდიდატი იუზას უდრასი. ამასთან, ეს საკმაოდ კურიოზულ სიტუაციაში მოხდა. ერთ-ერთ ფინალურ შეხვედრაში ქართველს სამჯერ გაუტყდა დაშნა და მორიგი ბრძოლის წინ უიარალოდ დარჩა, არადა, მომდევნო წრეში სწორედ იუზას უდრასს — საბჭოთა კავშირის სამგზის ჩემპიონს ხვდებოდა. უდრასმა თავად ათხოვა მეტოქეს სათადარიგო იარაღი, ხოლო როცა გურამ

სსრ კავშირის ჩემპიონი —
სპორტსაზოგადოება
„ბურვესტნიკის“ ნაკრები.
მარცხნიდან:
მორის სახვაძე,
ბორის მელნიკოვი,
ევგენი ჩერეპოვსკი,
ნუგ ზარ ასათიანი და
ამირ ალანაკიანი

1962 г.

ФИНАЛ

6	7	9	Medo
Б			
Б			
И			

კოსტავამ დაძაბულ ბრძოლაში 5:4 გაიმარჯვა, უდრასმა დაშნა საჩუქრად დაუტოვა.

საქმე ისე წავიდა, რომ ჩემპიონის ტიტულის მოსაპოვებლად რევაზ ცირეკიძეს მხოლოდ ერთი ბრძოლა უნდა მოეგო. გუნდური პირველობის მსგავსად, მისი მეტოქე ამჯერადაც მინსკელი ჩერნუშევიჩი იყო, თუმცა ახლა ქართველ მოფარევეს მხოლოდ გამარჯვება სჭირდებოდა. რევაზ ცირეკიძემ 5:2 მოიგო და კვარცხლბეკის უმაღლეს საფეხურზე ავიდა.

დაშნით მოფარევეთა იმ ტურნირში ნუგზარ ასათიანიც მონაწილეობდა. გურამ კოსტავას მსგავსად, მანაც სამი ბრძოლა მოიგო, ოღონდ ერთი ჩხვლეტით მეტი მიიღო და საბოლოოდ მეშვიდე ადგილი დაიკავა, ხოლო კოსტავამ — მეექვსე.

ვოროშილოვგრადის საკავშირო ჩემპიონატში გურამ კოსტავამ სპეციალისტებზე კარგი შთაბეჭდილება დატოვა და ერთდროულად შეიყვანეს საბჭოთა კავშირის ახალგაზრდულ და მოზრდილთა ნაკრებებში. ორივე ნაკრებთან ერთად მან მომდევნო, 1958 წელს მსოფლიოს ჩემპიონატებზე იასპარეზა და ჯერ ბუქარესტში, ხოლო შემდეგ ფილადელფიაში, ერთი ნაბიჯი დააკლდა საპრიზო სამეულამდე. სამაგიეროდ, 1959 წლის მსოფლიოს ჩემპიონატიდან, რომელიც ბუდაპეშტში ჩატარდა, გურამმა გუნდური ვერცხლი ჩამოიტანა. საბჭოთა ნაკრებს მანამდე მსგავსი წარმატებისთვის არ მიუღწევია.

* * *

რომის კონგრესის სასახლის არენაზე დაშნით მოფარევეთა გუნდურ ტურნირში ოცდაერთი ქვეყნის ეროვნული ნაკრები ჩაება. თუკი ესპანდრონი მსოფლიო მოდის კანონმდებლები უნგრელები იყვნენ, დაშნაში უცნაურობელ ფავორიტებად მასპინძლები ითვლებოდნენ. ბოლო ორ ოლიმპიადაზე, ჰელსინკიშიც და მელბურნშიც, იტალიელებმა გუნდური ჩემპიონობაც მოიგეს და პირადიც. რაც შეეხებათ საბჭოელებს, მათ რეალურ კონკურენტად არავინ მიიჩნევდა.

შესარჩევი ასპარეზობების პირველ ტურში საბჭოთა ნაკრების მეტოქე ლიბანის გუნდი იყო. როგორც ჩანს, გურამ კოსტავას თანაგუნდელებმა კარგად ვერ შეაფასეს მოწინააღმდეგეთა შესაძლებლობები და ეს შეხვედ-

რა ფრედ დაამთავრეს. სამაგიეროდ, შემდეგ ზედიზედ დაამარცხეს შვეიცარიელები და გერმანიის გაერთიანებული ნაკრები. ნახევარფინალში, მასპინძლებთან შეხვედრაში, როგორც მოსალოდნელი იყო, ოლიმპიური ჩემპიონების უპირატესობა აშკარა იყო. ჯუზეპე დელფინოს და მისი პარტნიორების ოსტატობა საბჭოთა კვარტეტზეც უკეთესი იყო და დანარჩენ მეტოქეებზეც. მათ 9:6 გაიმარჯვეს კიდევ, ხოლო შემდეგ ოლიმპიური ჩემპიონის ტიტულიც შეინარჩუნეს.

გურამ კოსტავას, საკავშირო ნაკრების სხვა წევრებთან ერთად, ახლა მხოლოდ ბრინჯაოს მედლებისთვის შეეძლო ბრძოლა, მაგრამ ეს საკმაოდ რთული ამოცანა გახლდათ. საბჭოელები მესამე ადგილისთვის უნგრელ მოფარეკავეებს უნდა შეხვედროდნენ. როგორც წინა ოლიმპიადის ვერცხლის პრიზიორები, უნგრელები ამჯერად პირდაპირ მეოთხედფინალიდან ჩაებნენ ბრძოლაში. ეს მათთვის, ცხადია, ერთგვარი ფორა იყო. უნგრეთის გუნდს სხვა უპირატესობაც ჰქონდა: ლ. მაროში, ტ. გაბორი, ი. კაუსი და ი. შაკოვიჩი საერთაშორისო არენაზე აღიარებული მუშკეტერები იყვნენ. მათგან ორს, იმტვან კაუსსა და იოჟეფ შაკოვიჩს, გურამ კოსტავა უკვე იცნობდა. ერთი წლით ადრე, ბუდაპეშტის მსოფლიოს ჩემპიონატზე უნგრელებმა ოქროს მედლები მოიპოვეს, ხოლო საბჭოელებმა და მათ შორის ქართველმა მოფარეკავემ — ვერცხლი.

აქ, რომში მესამე ადგილისთვის შეხვედრაში საბჭოთა ნაკრების ლიდერობა გურამ კოსტავამ იკისრა. მან უნგრელებთან გამართული ოთხივე ბრძოლა მოიგო, რამაც მნიშვნელოვანწილად განაპირობა საბოლოო შედეგი — გუნდური ბრინჯაო. ქართველი მოფარეკავისათვის ეს პირველი ოლიმპიური მედალი იყო. მთლიანობაში, რომის ოლიმპიური თამაშების გუნდურ ტურნირში კოსტავამ ჩვიდმეტი ორთაბრძოლიდან ცამეტში იმარჯვა.

გურამ კოსტავამ ბოლომდე იბრძოლა პირად პირველობაშიც. აქ მონაწილეობა სარეკორდო რაოდენობამ — ოთხმოცამდე სპორტსმენმა მოიყარა თავი და შეჯიბრებებიც რამდენიმე ეტაპად ჩატარდა. ქართველმა მოფარეკავემ სტარტი წარმატებით აიღო, მეთექვსმეტედფინალში მხოლოდ ერთმა კონკურენტმა გაუსწრო და მეორე შედეგით დაასრულა ასპარეზობა. შედარებით უფრო რთული გამოდგა მერვედფინალური შეხვედრები, სადაც

კოსტავას ერთ-ერთი მეტოქე იყო მსოფლიოს ორგზის ჩემპიონი, იტალიელი ალბერტო პელეგრინო. გულშემატკივრების მხარდაჭერით გამხნევებული პელეგრინო თავიდანვე დაწინაურდა და სულ მალე 4:1-ს იგებდა. საბოლოო გამარჯვებისთვის მას ერთი ქულაღა სჭირდებოდა, მაგრამ ქართველი არ ნებდებოდა. მეტიც, გურამ კოსტავამ ისეთი აზარტით შეუტია, რომ იტალიელი ველარ ახერხებდა მის შეჩერებას. ჯერ ერთი ქულის დათმობა მოუწია, შემდეგ მეორის, ხოლო როდესაც ანგარიში გათანაბრდა და 4:4 გახდა, გამაყრუებელი ხმაურისაგან დარბაზი ლამის დაინგრა. პელეგრინო გატყდა. კოსტავამ ეს დაუვიწყარი ორთაბრძოლა 5:4 მოიგო.

თასები ჩქარა

რომის ოლიმპიური თამაშების შემდეგ თვენახევარიც არ იყო გასული, თბილისს უნგრეთის სტუდენტ მოფარიკავეთა ნაკრები რომ ეწვია. სტუმრებს ყველა სახეობაში თანაბრად ძლიერი შემადგენლობა ჰყავდათ, განსაკუთრებით — ესპადრონში. იტალიის დედაქალაქში მათ მეცხრედ იზეიმეს გუნდური გამარჯვება. ესპადრონის უნგრელ ოსტატებს კიდევ ორი უნიკალური ოლიმპიური რეკორდი ეკუთვნით, სტოკჰოლმისა და ჰელსინკის თამაშებზე სამივე საპრიზო ადგილი მათ დაიკავეს. ჰელსინკში ჩემპიონი გახდა ფარიკაობის კიდევ ერთი ლეგენდა, პალ კოვანი და რუდოლფ კარპატის მსგავსად, თავისი მეექვსე ოლიმპიური ოქროს ჯილდო მანაც ორმოცი წლისამ დაისაკუთრა.

კოვანის გვარი ჩვენი დედაქალაქის სტუმართა დელეგაციაშიც ფიგურირებდა, თუმცა თბილისში სახელოვანი მამის შვილი, უმცროსი ა.კოვანი გვეწვია. ბუნებრივია ყველას აინტერესებდა დიდი პ.კოვანის მემკვიდრის პაექრობა ქართველ ესპადრონისტებთან. უნგრელებს ძლიერი მუშკეტერები ჰყავდათ სხვა სახეობებშიც.

მატჩი გუნდური ასპარეზობებით დაიწყო. რაპირისტ ქალთა პაექრობაში 10:6 უნგრელებმა იმარჯვეს, ხოლო ვაჟებში — ქართულმა კვარტეტმა 9:7 აილო რევანში. მეორე დღეს გ. კოსტავასა და კ. გოგელიას ოსტატობის ნყალობით დაშნაშიც თბილისელმა მოფარიკავეებმა იმარჯვეს — 9:7 და

საერთო ანგარიშშიც დანინაურდნენ — 2:1. საუკეთესო გუნდი ესპადრონისტა შეხვედრას უნდა გაერკვია, აქ კი მადიარებს სოლიდური უპირატესობის იმედი ჰქონდათ. ქართველმა მუშკეტერებმა პრაქტიკულად არაფერი დაუთმეს მეტოქეს. როდესაც ანგარიში 8:7 იყო სტუმართა სასარგებლოდ, საფარიკაო ბილიკზე ნ. ასათიანი და მ. მესენა გამოვიდნენ. უნგრელი სწორედ იმ წელს გახდა ახალგაზრდებს შორის მსოფლიოს ჩემპიონი, თუმცა ასათიანმა მეტოქეს შანსი არ დაუტოვა — 5:1. საბოლოოდ, ესპადრონისტა შეხვედრები ფრედ 8:8 დასრულდა, მაგრამ ჩხვლეტების უკეთესი შეფარდება უნგრელებს აღმოაჩნდათ და საერთო გუნდური ანგარიშიც გათანაბრდა — 2:2.

ბოლოს გაიმართა პირადი პირველობა. რაპირისტ ქალთა შორის უნგრელმა სალონტიამ გაიმარჯვა, ვაჟებში — ოსიპოვმა, დაშნაში — კოსტავამ. ამრიგად, სამი სახეობიდან ორში ქართველმა მუშკეტერებმა იმარჯვეს. უნგრელების ბოლო იმედი ისევ ესპადრონი იყო. გადამწყვეტ შეხვედრაში ერთმანეთის პირისპირ დადგნენ ასათიანი და კოვაჩი. უნგრელი 4:1 დანინაურდა და როცა ყველას ეგონა, რომ უკვე ყველაფერი გადანწყვეტილი იყო, ასათიანმა იშვიათი ბრძოლისუნარიანობა გამოავლინა და შეხვედრა თავის სასარგებლოდ დაამთავრა — 5:4.

საქართველოსა და უნგრეთის მოფარიკავეთა სამატჩო შეხვედრის ემოციები ჯერ კიდევ არ იყო დამცხრალი, რომ თბილისმა საბჭოთა კავშირის თასის გათამაშებას უმასპინძლა. მოფარიკავეებმა მსგავსი ტურნირების გამართვა 1958 წლიდან დაიწყეს. პირველ გათამაშებაში, რომელიც ვილნიუსში ჩატარდა, ჩვენებურთაგან მხოლოდ იური ოსიპოვმა შეძლო ფინალში გასვლა, თუმცა საბოლოოდ მეორე ადგილს დასჯერდა. მომდევნო წელს, ერევანში ქართველები საპრიზო ადგილებზე ვერ გავიდნენ. ყველას ეიმედებოდა რომ ამჯერად ნავსი გატყდებოდა და მასპინძლები შეძლებდნენ თასის დაუფლებას.

საბჭოთა კავშირის თასის გათამაშებები, მოფარიკავეთა სხვა ტურნირებისგან განსხვავებით, ოლიმპიური სისტემით ტარდებოდა. ეს იმას ნიშნავს, რომ პირველივე მარცხის შემდეგ სპორტსმენი კარგავდა ბრძოლის გაგრძელების უფლებას. სამაგიეროდ, შეხვედრა 10 ჩხვლეტამდე გრძელდებოდა, რაც მეტ-ნაკლებად გამორიცხავდა შემთხვევითობას.

საკავშირო თასის გათამაშება რაპირისტ ვაჟთა ტურნირით დაიწყო. ქართველ სპორტსმენებს შესანიშნავი მაგალითი მისცა იური ოსიპოვმა, რომელმაც ყველა მეტოქეს სძლია და პირველი დაეუფლა საპატიო ჯილდოს. ამას მოჰყვა დაშნით მოფარიკავეთა შეჯიბრება და გურამ კოსტავას ბრწყინვალე გამარჯვება.

განსაკუთრებით ძლიერი შემადგენლობა შეიკრიბა ესპადრონისტთა ტურნირზე. ტიტულიანი იაკობ რილსკისა და დავით ტიშლერის გარდა, თასისთვის იბრძოდა საბჭოთა კავშირის პრაქტიკულად ყველა უძლიერესი ოსტატი. მათ შორის იყვნენ საკავშირო ჩემპიონატებისა და თასის გათამაშებების ფინალისტებიც: გ. იაკუბოვი, ი. პერჟენცევი, ბ. მელნიკოვი, ა. ხარხალუპი, ა. ვეტროვი, უკრაინელი ე. ჩერეპოვსკი კი ასათიანთან ერთად რომის ოლიმპიურ თამაშებში გამოდიოდა, ოთხი წლით ადრე მელბურნში კი გუნდური ბრინჯაოს მედალი აიღო.

XVII ოლიმპიურ თამაშებში საბჭოთა ესპადრონისტების ნაკრები ერთობ უფერულად გამოვიდა და საერთო გუნდურ ჩათვლაში ქულაც ვერ აიღო. ბუნებრივია, სპეციალისტები ახალი სახელების გამოჩენას ელოდნენ. მწვრთნელების მოლოდინი არ გამართლდა: ახალბედებიდან ოსტატების დამარცხება ვერავინ შესძლო და ასპარეზობების პირველმა წრემ სენსაციების გარეშე ჩაიარა. შეჯიბრებების მეორე ეტაპიდან, როდესაც თასის მაძიებელთა რაოდენობა განახევრდა, გამოცდილ ესპადრონისტებს უკვე ერთმანეთთან უნევედათ ურთიერთობის გარკვევა და მერვედფინალის პირველი მსხვერპლი თასის 1959 წლის მფლობელი, უკრაინელი ჩერეპოვსკი შეიქნა. დაძაბულ ბრძოლაში მან 8:10 წააგო მოსკოველ ხარხალუპთან, რომელიც თავის მხრივ მეოთხედფინალში სომეხ ალანაკიანთან დამარცხდა. სამწუხაროდ, მეოთხედფინალში წააგო სახეაძემაც (ლენინგრადელ ვეტროვთან). ტურნირს გამოეთიშა კიდევ ერთი თბილისელი არჩილ გოგელიაც და თასის გათამაშების ნახევარფინალს ქართველთაგან მხოლოდ ნუგზარ ასათიანი შემორჩა. ნახევარფინალში ვეტროვი ალანაკიანს დაუწყვილდა, ხოლო ასათიანი — მოსკოველ რაკიტას. გულშემატკივრებიც და მათ უფრო სპეციალისტებიც კარგად ხვდებოდნენ, რომ თასის მფლობელი სწორედ მეორე წყვილში გამარჯვებული უნდა გამხდარიყო და მოუთმენლად ელოდნენ მათ ორთაბრძოლას. ასათიანი მოსკოველ რაკიტაზე ერთი

საბჭოთა
მოღარიკავეები რომში.
მარცხნიდან პირველი —
გურამ კოსტავა,
მეორე —
ნუგ ზარ ასათიანი.
1960 წელი

ნუგ ზარ ასათიანი და
ევგენი ჩერეპოვსკი.
რომი, 1960 წელი

წლით უფროსი იყო. ახალგაზრდა ესპადრონისტებს საერთაშორისო არენაზე დიდი ტიტულები ჯერ კიდევ არ ჰქონდათ მოპოვებული, თუმცა ორივენი ნიჭიერ ოსტატებად ითვლებოდნენ.

პირველ ნახევარფინალურ შეხვედრაში ვეტროვმა საკმაოდ დამაჯერებლად (10:6) დაამარცხა ალანაკიანი. წინ იყო ასათიანისა და რაკიტას ბრძოლა. მოსკოველმა მოფარიკავემ თავიდანვე ფრთხილად დაიწყო ასპარეზობა, ასათიანი კი პირიქით, სწრაფ ტემპში უტევედა, მსუბუქად მოძრაობდა ბილიკზე და ანგარიშიც თანდათან მასპინძლის სასარგებლოდ იზრდებოდა. 10:7 — საბოლოოდ ასეთი ანგარიშით გაიმარჯვა ქართველმა ესპადრონისტმა და ფინალში გავიდა, სადაც მას ვეტროვი ელოდა.

ფინალი მწვავე და სანახაობრივად ლამაზი გამოდგა. მეტოქეები ერთმანეთს არც ზოგავდნენ და არც უფრთხოდნენ. მსაჯებმა ამ შეხვედრაში შვიდი ერთდროული შეტევა დააფიქსირეს, თუმცა ინიციატივას მაინც ქართველი მოფარიკავე ფლობდა. საოცარი რეაქციის წყალობით, იგი წამის მეათედით ასწრებდა მეტოქეს. ასათიანმა 10:6 დაამარცხა ვეტროვი და საბჭოთა კავშირის თასს დაეუფლა. საბოლოოდ, ოთხი დისციპლინიდან სამში ქართველებმა იმარჯვეს, რაც, რასაკვირველია, დიდი მიღწევა იყო.

ესპადრონის ნათლობა

1960 წელს ფარიკაობის საერთაშორისო ფედერაციამ ესპადრონს სახელი შეუცვალა და მას ამიერიდან „ხმალი“ ეწოდება, თუმცა ძველი გვარდიის მუშეკეტერები თავიანთ საყვარელ იარაღს მაინც „ესპადრონად“ მოიხსენიებდნენ. მსოფლიო ესპადრონის დიდი მანესტრო ეჟი პავლოვსკი 1961 წლის აპრილში ეწვია ჩვენს დედაქალაქს, როდესაც სამატჩო შეხვედრის ჩასატარებლად საქართველოში საპასუხო ვიზიტით ჩამოვიდა პოლონეთის მოფარიკავეთა დელეგაცია. პავლოვსკისთან ერთად, პოლონელებს გუნდში ჰყავდათ მსოფლიოს ჩემპიონი და ოლიმპიური თამაშების პრიზიორი ანჟეი პიონტიკოვსკიც, დაშნაში კი სტუმრები ევროპის თასის მფლობელების სტატუსით გვეწვივნენ. ეს პრესტიჟული პრიზი სწორედ 1960 წელს დაწესდა საფრანგეთის, უნგრეთის, იტალიისა და გერმანიის ფედერაციუ-

ლი რესპუბლიკის ფარიკაობის ფედერაციების ინიციატივით. პირველი გათამაშება დასავლეთ გერმანიის ქალაქ ჰაიდენჰეიმში ჩატარდა და ვარშავის „ლეგიის“ გამარჯვებით დასრულდა. ტიტულიან მეტოქეებს ტოლი არ დაუდო გურამ კოსტავამ. მან პირად პირველობაში თერთმეტიდან ათი ბრძოლა მოიგო და კვარცხლბეკის უმაღლეს საფეხურზე ავიდა.

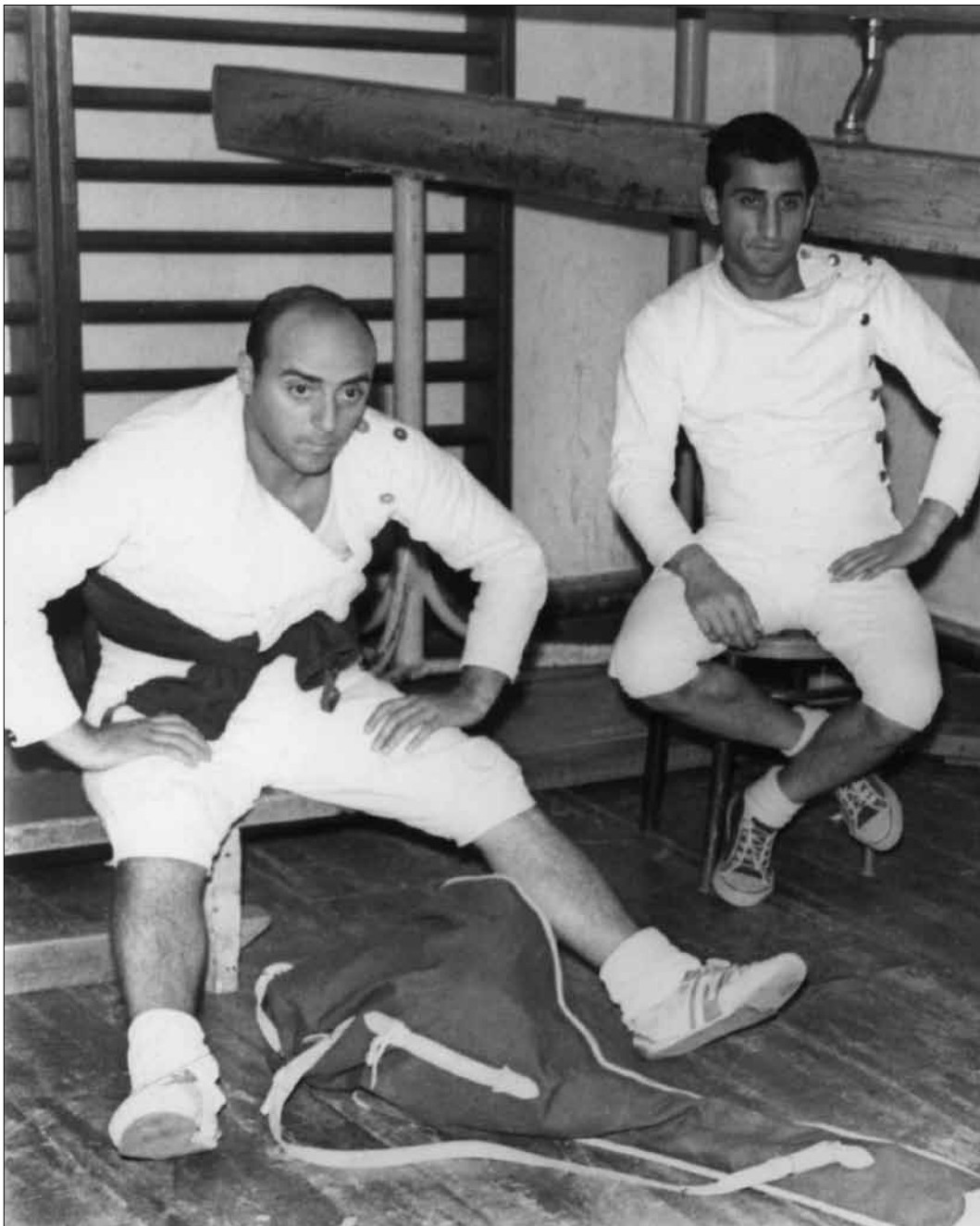
უფრო დაძაბული გამოდგა ესპადრონისტა ტურნირი. წინასწარ შეხვედრებში მარცხს ვერ გადაურჩა თვით ეჟი პავლოვსკი. ფინალში მასთან ერთად მოხვდნენ ნუგზარ ასათიანი, მორის სახვაძე და ანჟეი პიონტკოვსკი. გადამწყვეტი შეხვედრები სტუმარ-მასპინძლების ფავორიტების — პავლოვსკისა და ასათიანის ორთაბრძოლით დაიწყო. პირველმა იერიში ქართველმა მუშკეტერმა მიიტანა, მაგრამ პოლონელმა მოიგერია შეტევა და თავად მიაყენა დარტყმა. სამაგიეროდ, ასათიანის მომდევნო ვარდნა გამოდგა შედეგიანი და ანგარიში გათანაბრდა — 1:1. ეს პაექრობა ტურნირის ერთ-ერთი ყველაზე ლამაზი ორთაბრძოლა გამოდგა. საბოლოოდ, ქართველმა ესპადრონისტმა 5:2 მოიგო, შემდეგ კი ერთნაირი ანგარიშით (5:4) აჯობა პიონტკოვსკის და სახვაძეს და პირველობაც დაისაკუთრა.

გუნდური ასპარეზობების შემდეგ, როდესაც ტურნირის საბოლოო შედეგები შეაჯამეს, ქართველ მოფარეკავებს პოლონელებზე ერთი მოგებით მეტი აღმოაჩნდათ და სამატჩო შეხვედრაც მათი გამარჯვებით დასრულდა.

* * *

რომის ოლიმპიადის შემდეგ, 1961 წლის მსოფლიო ჩემპიონატს კვლავ იტალიამ, ამჯერად ტურინმა უმასპინძლა. საბჭოთა კავშირის მთავარი გუნდისთვის კანდიდატების შესარჩევად ბოლო გენერალური რეპეტიცია ლენინგრადში მოეწყო. სწორედ ნევისპირა ქალაქის ზამთრის სტადიონის საფარიკაო ბილიკებზე უნდა გარკვეულიყო ის ხუთეულები, რომლებიც მსოფლიო ჩემპიონატის საგზურებს მიიღებდნენ.

საკავშირო თასის ბოლო გათამაშებაში ქართული ტრიოს (ასათიანი, კოსტავა, ოსიპოვი) წარმატება ზოგმა სპეციალისტმა შემთხვევითობას მიაწერა, ამიტომაც საბჭოთა კავშირის XXIV ჩემპიონატს ბევრ კითხვაზე უნდა გაეცა პასუხი. რაპირისტთა ტურნირში ძლიერმა შემადგენლობამ

ნუგ ზარ ასათიანი და
გურამ ლორთქიფანიძე

მოიყარა თავი. მონაწილეთა შორის იყვნენ რომის ოლიმპიადის ჩემპიონი ვიქტორ ჟდანოვიჩი, მსოფლიოს ჩემპიონი იური რუდოვი, ოლიმპიური თამაშებისა და მსოფლიოს ჩემპიონი იური სისიკინი. ასეთ კამპანიაში ფინალში შეღწევა უდავოდ რთული საქმე იყო, მაგრამ თბილისელი იური ოსიპოვი რვა საუკეთესოს შორის მაინც მოხვდა, საბოლოოდ კი მეექვსე ადგილი დაიკავა. მსაჯების ტენდენციურობა რომ არა, ოსიპოვი პრიზიორთა რიგებშიც მოხვდებოდა.

ხმლით მოფარიკავეთა პირად პირველობაში 80-მდე სპორტსმენი ჩაება. შეჯიბრება დილაადრიან დაიწყო და ღამის ორ საათამდე გაგრძელდა. ფინალამდე სპორტსმენებს 30-მდე ორთაბრძოლის ჩატარება მოუწიათ და ბევრმა ვერ გაუძლო ამ მარათონს. ასპარეზობას მეოთხედფინალიდან გამოეთიშა საბჭოთა კავშირის ხუთგზისა და მსოფლიოს ჩემპიონი, მოსკოველი იაკობ რილსკი. ნახევარფინალში ვერ გავიდა მორის სახვადეც და ჩვენებურთაგან ტურნირს მხოლოდ ნუგზარ ასათიანი შემორჩა. ფინალამდე იგი უდანაკარგოდ მივიდა.

რვა საუკეთესო ფინალისტს შორის ყველაზე გამოცდილი იყო სპორტის დამსახურებული ოსტატი, 31 წლის ლევ კუზნეცოვი. მოსკოველი არმიელი ჯერ კიდევ 1952 წლის ჰელსინკის ოლიმპიურ თამაშებში მონაწილეობდა. შემდეგ მელბურნში გუნდური ბრინჯაო მოიპოვა და მსოფლიოს ჩემპიონატებზეც მრავალჯერ დაეუფლა საპრიზო ადგილებს. ეს ის კუზნეცოვია, რომელიც ერთი წლით ადრე, სარატოვის საკავშირო ჩემპიონატზე რომის ოლიმპიურ საგზურს ეცილებოდა ასათიანს.

და აი, საკავშირო ჩემპიონატის ფინალში მათი გზები კვლავ გადაიკვეთა. გამოცდილებამ თავისი გაიტანა და კუზნეცოვმა იმარჯვა. ამ დროისთვის ნუგზარ ასათიანს ოთხი გამარჯვება და ორი წაგება დაუგროვდა. თავის მხრივ ორი შეხვედრა წააგო კუზნეცოვმა — მას თანაგუნდელებმა მავლიხანოვმა და ლეიტმანმა სძლიეს, თუმცა ხუთი გამარჯვებით მოსკოველი ლიდერობდა. ჩასატარებელი დარჩა ერთადერთი ბრძოლა ასათიანსა და კიდევ ერთ მოსკოველს, მარკ რაკიტას შორის. გამარჯვების შემთხვევაში, ჩვენებური მოგებებით გაუთანაბრდებოდა ლიდერს და მათ შორის დამატებითი შეხვედრა დაინიშნებოდა, ანუ ოქროს მედლის მოსაპოვებლად ნუგზარ ასათიანს გადაამწყვეტ ორივე ბრძოლაში უნდა ემარჯვა.

ასათიანმა რაკიტას იოლად აჯობა და კვლავ კუზნეცოვის პირისპირ დადგა. საჩემპიონო შეხვედრაში თავიდანვე ასათიანი დაწინაურდა, ერთ მომენტში 4:0-ს იგებდა, მერე კუზნეცოვი გააქტიურდა, მაგრამ ჩვენმა მუშაკეტერმა კვლავ შეუტია და გაიმარჯვა — 5:3. ნუგზარ ასათიანმა საკავშირო ჩემპიონატის პირველი ოქროს მედალი მოიპოვა პირად შეჯიბრებაში.

დაშნაში საბჭოთა კავშირის ჩემპიონის ტიტული დაისაკუთრა გურამ კოსტავამაც, რომელმაც დამაჯერებლად, კლასიკურ სტილში ჩაატარა მთელი შეჯიბრება: „ფარიკაობის ისტორიაში რჩება მხოლოდ დაუფინყარი შეხვედრები. ერთ-ერთი ასეთია კოსტავას ორთაბრძოლა ყაზანელ ვალერი ბაზარევიჩთან. მან დაამარცხა აღიარებული კონკურენტები და გურამ კოსტავასთან ერთად ყველაზე ახლოს იყო სანუკვარ მიზანთან. არასოდეს მინახავს კოსტავა ასეთი გამძვინვარებული. მეტისმეტმა მონდომებამ მას ცუდი სამსახური გაუწია. გურამი იბრძოდა შებოჭილად, უხერხულად ასრულებდა საყვარელ ილეთებს. 4:2 — ბაზარევიჩის სასარგებლოდ. ბაზარევიჩს ჩემპიონის ოქროს მედლისგან ერთი ჩხვლეტალა აშორებდა. კოსტავამ მოისხსნა მუზარადი. მისი თვალეები უჩვეულოდ ელავდნენ, შუბლი ოფლის წვეთებს დაეცვარა. ჩვენსკენ გამოიხედა და უხერხულად გაიღიმა. რა უნდა გვეთქვა მისთვის? გურამი თვითონ უნდა გამოსულიყო უიმედო მდგომარეობიდან. რამდენიმე წამის შესვენებამ დადებითად იმოქმედა გურამზე. იგი სავსებით გარდაიქმნა. ასეთი კოსტავას წინააღმდეგ ბრძოლა ბაზარევიჩის ძალებს აღემატებოდა. ანგარიში ჯერ გათანაბრდა, ხოლო შემდეგ მაყურებელმა მქუხარე ტაშით დააჯილდოვა გამარჯვებული ქართველი“ (ნუგზარ ასათიანი, „მოფარიკავის ჩანაწერები.“ 1974).

ორივე ქართველი ჩემპიონი — ნუგზარ ასათიანი და გურამ კოსტავა სსრკ ნაკრებთან ერთად ტურინის მსოფლიოს ჩემპიონატისთვის მზადებას შეუდგა. კოსტავამ სწორედ ტურინში მოიპოვა პლანეტის გუნდური ჩემპიონის პირველი ტიტული და განსაკუთრებული წვლილი შეიტანა ამ დიდ გამარჯვებაში. კოსტავამ ტურინში 22 ბრძოლიდან მხოლოდ ერთი დათმო, ფინალში კი საჩემპიონო ბრძოლა ანგარიშით 5:1 მოუგო საფრანგეთის ნაკრების ლიდერს, მსოფლიოს ჩემპიონს ა. მუიალის.

ტურინის მსოფლიოს ჩემპიონატის დასკვნით დღეს ესპადრონის ოსტატთა გუნდური პირველობა გაიმართა. საბჭოთა ხუთეულში შევიდნენ

ასათიანი, რილსკი, კუზნეცოვი, ჩერეპოვსკი და ჟიტნი. ნუგზარ ასათიანისთვის, ისევე როგორც ჟიტნისთვის, ეს იყო სადებიუტო მსოფლიოს ჩემპიონატი, კუზნეცოვი, რილსკი და ჩერეპოვსკი კი უკვე ფლობდნენ მსოფლიოს ჩემპიონატების სხვადასხვა ხარისხის მედლებს. მათ შორის ყველაზე ტიტულიანი იყო რილსკი, რომელმაც ტურინში მეორედ გაიმარჯვა პირად ტურნირში.

ჩემპიონატის ფავორიტებად, ტრადიციულად, უნგრეთის და პოლონეთის ესპადრონისტები ითვლებოდნენ. საკუთარი კედლების იმედი ჰქონდათ მასპინძლებს, მედლებს უმიზნებდნენ საბჭოთა ესპადრონისტებიც. ასათიანმა და მისმა თანაგუნდელებმა ფინალამდე ყველა შეხვედრა ჩინებულად ჩაატარეს და ოქროს მედლებისთვის პოლონეთის ნაკრებს დაუპირისპირდნენ. პოლონელთაგან ტიტულები არც ერთს არ აკლდა, ბუდაპეშტის მსოფლიოს ჩემპიონატის შემდეგ მათ მთლიანად შეინარჩუნეს გუნდი: ეჟი პავლოვსკი, ვოიცეხ ზაბლოცკი, ემილ ოხირა და რიშარდ ზუბი, ეს ის კვარტეტი იყო, ვინაც ხანგრძლივი დროით მოვიდა მსოფლიოს ესპადრონის სათავეში. გადამწყვეტი შეხვედრა პოლონელებმა სოლიდური უპირატესობით (9:5) მოიგეს და ოქროს მედლები მიიღეს. საბჭოთა გუნდს, მათ შორის ნუგზარ ასათიანს, ვერცხლის ჯილდო ერგო.

კიევიდან ბლანსკამდე

მსოფლიოს მორიგი ჩემპიონატი 1962 წლის ზაფხულში ბუენოს-აირესში ტარდებოდა, მანამდე (მარტის ბოლოს) კი კიევიში საკავშირო ჩემპიონატი გაიმართა. ნუგზარ ასათიანმა ვერცხლის მედალი მოიპოვა და არგენტინის საგზურიც გაინაღდა. უკრაინის დედაქალაქში მეორე ადგილი დაიკავა იური ოსიპოვმაც, მაგრამ იგი სანაკრებო შემადგენლობაში ვერ მოხვდა. მიუხედავად იმისა, რომ სეზონის შედეგების მიხედვით საუკეთესო მაჩვენებელი ჰქონდა, თბილისელი რაპირისტი შინ გამოუშვეს. მიზეზი იყო საბჭოთა რაპირისტთა ნაკრების უფროს მწვრთნელთან, ივან მანაენკოსთან შემდგარი საუბარი. მანაენკომ ოსიპოვის მოსკოვში გადაბირება მოისურვა, რა არ შეპირდა, მაგრამ თავაზიანი უარი მიიღო. ამის შემდეგ ნაკრების

მწვრთნელმა თბილისელი რაპირისტი აითვალწუნა და მთავარი შეჯიბრებების მიღმა დატოვა.

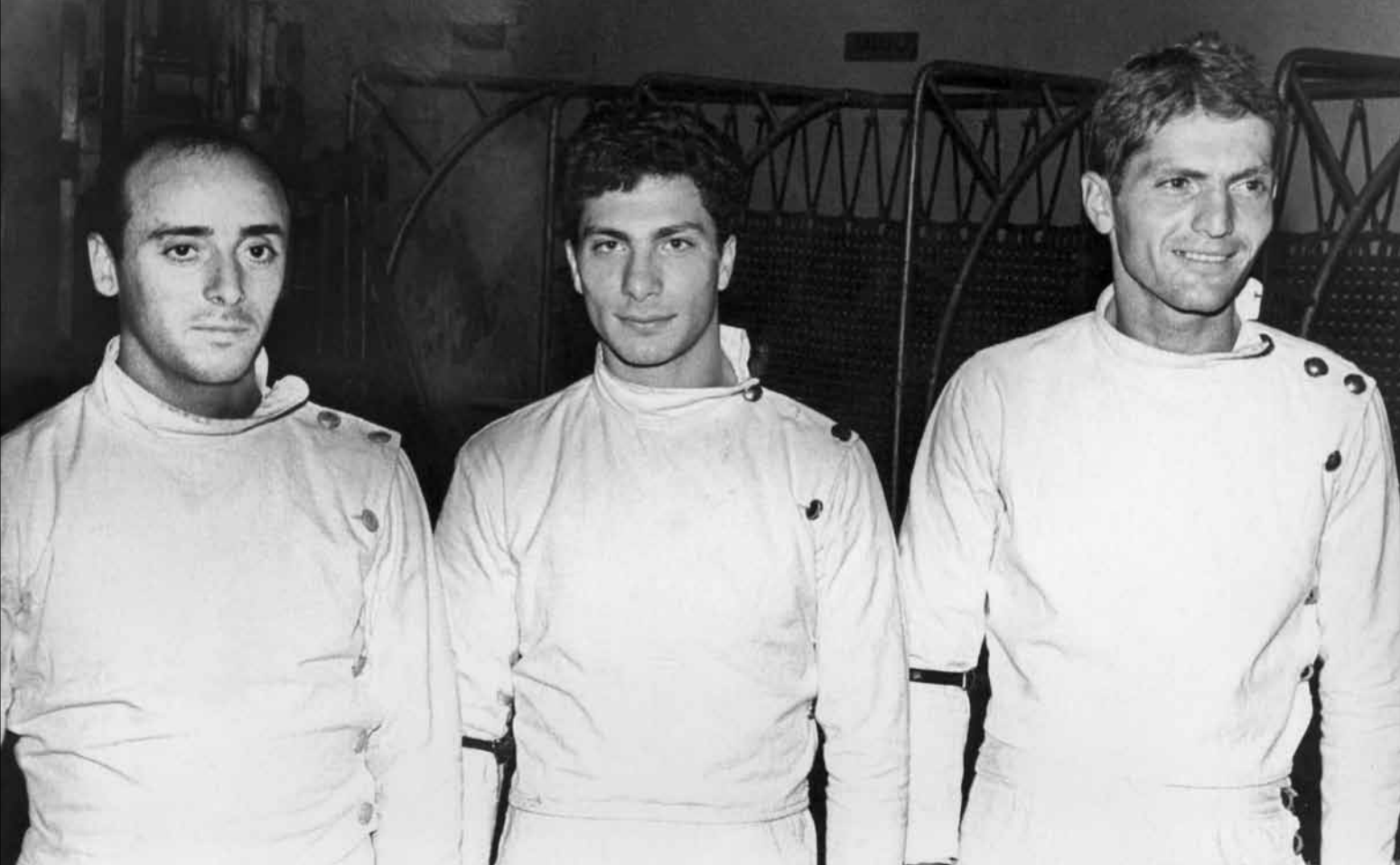
იური ოსიპოვი: „მარტო მე არ მექცეოდნენ ასე. როდესაც არჩევანი ქართველსა და, ვთქვათ, მოსკოველს შორის უნდა გაეკეთებინათ, ამ უკანასკნელს ანიჭებდნენ უპირატესობას და მათ უქმნიდნენ ხელსაყრელ პირობებს. იმავე კიევის საკავშირო ჩემპიონატზე ესპადრონისტთა ფინალი ლამის თორმეტ საათამდე გაგრძელდა, ყველა დაიღალა. ნუგზარ ასათიანს მორიგი შეხვედრა წესიერად დამთავრებული არც ჰქონდა, რომ იაკობ რილსკისთან საბრძოლველად უხმეს. წესით, სამი წუთით დასვენება ეკუთვნოდა, მსაჯებმა კი არ დააცადეს. მახსოვს, ნუგზარი გაუნძრევლად იჯდა, არბიტრები კი ლამის თავზე ედგნენ და ბილიკზე უხმობდნენ. ნუგზარი ადგილიდან არ იძროდა, ხოლო როდესაც მსაჯები საჯარო იმო ქულით დაემუქნენ, მიკროფონი მოითხოვა და ხმამაღლა გამოაცხადა:

— Устал, თქვენი დედაც ვატირე!

ჩვენ სიცილი აგვიტყდა. ორგანიზატორებმა ქართული რომ ვერ გაიგეს, რა თქვიო — ეკითხებოდნენ. ნუგზარმაც გაუმეორა. . . ის ორთაბრძოლა ასათიანმა მოიგო და არგენტინის საგზურიც გაინაღდა. ბუენოს-აირსიდან მან მსოფლიოს ჩემპიონატის კიდევ ერთი მედალი ჩამოიტანა, ამჯერად გუნდური ბრინჯაო.“

ის სეზონი ნუგზარ ასათიანმა გამარჯვებით დაასრულა — ახალი წლის წინა დღეებში საბჭოთა კავშირის თასი მეორედ მოიპოვა. მანამდე ეს საპატიო პრიზი ორჯერ არავის მოუგია. ასათიანმა თასი ტიტულიან და ლირსეულ მეტოქეებთან ორთაბრძოლებში დაიმსახურა. მათგან ყველაზე გამოცდილი იყო მსოფლიოს ორგზის ჩემპიონი და იური ოსიპოვის ძველი „მეგობრის“, ივან მანაენკოს შეგირდი იაკობ რილსკი. იმ პერიოდში რილსკი საბჭოთა ფარეკაობის ლეგენდად ითვლებოდა. იგი უკვე ქვეყნის ჩემპიონის ხუთ ტიტულს ფლობდა, მოგვიანებით კი ოლიმპიური ჩემპიონიც გახდა. რილსკი საფარეკაო ბილიკებზეც და ცხოვრებაშიც ნამდვილი ჯენტლმენი იყო. ისე მოხდა, რომ 1962 წელს ასათიანმა რილსკის ორივე ბრძოლა მოუგო: ჯერ საკავშირო ჩემპიონატზე, მერე — თასის გათამაშებაში. მათი სათასო შეხვედრა მეოთხედფინალურ ეტაპზე შედგა. ასათიანმა 10:2 აჯობა მეტოქეს, ამ ანგარიშით კი რილსკი არასოდეს დამარცხებულა.

თბილისელმა მუშკეტერმა არც საბჭოთა არმიის ოფიცერი მარკ რაკიტა დატოვა „უყურადღებოდ“. თასის გათამაშების სტარტზე მისი პირველი მსხვერპლი სწორედ რაკიტა გახდა. ასათიანმა დამაჯერებელი რევანში აიღო უკრაინის დედაქალაქში მარცხისთვის. ნახევარფინალში კიდევ ერთი სტაჟიანი კონკურენტი, მოსკოველი კუზნეცოვი ჩამოიცილა გზიდან, ხოლო ფინალში ასევე მოსკოველ ხარხალუპთან მძიმე ბრძოლაში 10:8 იმარჯვა.

*ნუგზარ ასათიანი,
არჩილ გოგელია და
მორის სახვაძე.
1960 წელი*

* * *

1963 წლის მთავარი შეჯიბრების — მსოფლიოს ჩემპიონატის მასპინძლობა პოლონეთს დაეკისრა. გდანსკი გულმოდგინედ ემზადებოდა პლანეტის უძლიერესი მუშკეტერების მისაღებად. მონდომებით ემზადებოდ-

ნენ თავად სპორტსმენებიც. მსოფლიოს ჩემპიონატამდე რამდენიმე თვით ადრე საბჭოთა ესპადრონისტები ვარშავაში გაემგზავრნენ, სადაც ტრადიციული საერთაშორისო ტურნირი — „ვოლოდიევსკის ხმლის“ გათამაშება ჩატარდა. ამ ასპარეზობას მსოფლიოს მცირე ჩემპიონატსაც უწოდებდნენ. საბჭოელებთან ერთად ტურნირში მონაწილეობდნენ უნგრეთის, გერმანიის, იტალიისა და მასპინძელთა მუშაკეტერები. გუნდურ ტურნირში საბჭოთა ესპადრონისტები უნგრელებთან დამარცხდნენ — 6:10. ნუგზარ ასათიანმა, რომელიც საუკეთესო გუნდურ მებრძოლად ითვლებოდა, ოთხივე შეხვედრა მოიგო.

ამასობაში მოახლოვდა მსოფლიოს ჩემპიონატი. ბოლო სამი წელი ქვეყნის მთავარი გუნდის შემადგენლობა არ შეცვლილა და მწვრთნელებსაც სტაბილური ნაკრების გამარჯვება ეიმედებოდათ. ასათიანი, ჟიტნი, მავლიხანოვი, რაკიტა და რილსკი. რომის ოლიმპიადის შემდეგ, ტურინის მსოფლიოს ჩემპიონატზე ამ გუნდმა ვერცხლის მედლები მოიპოვა, წინ მხოლოდ პოლონელები გაუშვა; ბუენოს-აირესში საბჭოელებს უნგრელებმაც აჯობეს და მესამე ადგილს დასჯერდნენ...

გდანსკის მსოფლიოს ჩემპიონატი პირადი შეჯიბრებით დაიწყო. შესანიშნავად გამოვიდა იაკობ რილსკი, რომელმაც თვით ეჟი პავლოვსკი დაამარცხა და ოქროს მედალი დაისაკუთრა. ამ წარმატებამ კიდევ უფრო გაამყარა გუნდური გამარჯვების იმედი. გუნდური პირველობის ფინალში საბჭოთა და პოლონელი ხმლით მოფარეკავეები გავიდნენ. მასპინძლებს უძლიერესი ნაკრები ჰყავდათ: ზუბი, ოხირა, პავლოვსკი, პიონტოვსკი. მათ ზედიზედ სამჯერ მოიგეს მსოფლიოს ჩემპიონატი და პოზიციების დათმობას, ცხადია, არც საკუთარ კედლებში აპირებდნენ.

ფინალი უალრესად საინტერესო და დაძაბული გამოდგა. უპირატესობის მოპოვება ვერც ერთმა მხარემ ვერ შესძლო. მატჩი ფრედ — 8:8 დასრულდა. დებულების თანახმად, მსაჯებმა ჩხვლეტების რაოდენობა დაითვალეს და ისიც თანაბარი აღმოჩნდა, რაც ამ რანგის ტურნირებში იშვიათად ხდება. გამარჯვებულის გამოსავლენად დამატებითი ორთაბრძოლა დაინიშნა, რომელშიც თითოეულ გუნდს თავისი სუკეთესო მუშაკეტერი უნდა გამოეყვანა. პოლონელებმა თავიანთი ბედი მსოფლიოს ოთხგზის ჩემპიონს ეჟი პავლოვსკის ანდეს, საბჭოთა ნაკრების ხელმძღვანელები კი

დიდხანს ბჭობდნენ და ბოლოს, როგორც იქნა, არჩევანი უმარ მავლიხანოვზე შეაჩერეს. ეს დუელი ეჭი პავლოვსკიმ პირწმინდად მოიგო — 5:0 და პოლონეთის ნაკრებმა მსოფლიოს ჩემპიონის ტიტული შეინარჩუნა. საბჭოთა ესპადრონისტებს, მათ შორის ნუგზარ ასათიანს, ვერცხლის მედლები ერგოთ.

მსოფლიოს ამ ჩემპიონატში კიდევ ერთი ჯილდო გურამ კოსტავამ დაისაკუთრა. დაშნის ოსტატთა პირად ტურნირში 80-მდე მუშკეტერი ჩაება. მეორე წრეში მსოფლიოს ჩემპიონის უფლებამოსილება ჩამოართვეს უნგრელ კაუსს, ვისაც თავისი პირველი ტიტული ჯერ კიდევ 1959 წელს ჰქონდა მოპოვებული. ასპარეზობას გამოეთიშა კიდევ ერთი ფავორიტი, კაუსის თანაგუნდელი და გუნდური ოქროს მედალოსანი ბარანი. მეოთხედფინალიდან უკვე ნამდვილი გაცხრილვა დაიწყო. ტურნირს ზედიზედ სამი მსოფლიოს ჩემპიონი გამოაკლდა: ბრიტანელი ჰოსკინსი, ფრანგი მუიალი და საბჭოელი ხაბაროვი. კოსტავას გარდა, საკავშირო ნაკრების დანარჩენმა წევრებმაც ტრიბუნებზე გადაინაცვლეს. კოსტავამ მსოფლიოს ჩემპიონატების ორგზის პრიზიორს, უნგრელ გაბორტს აჯობა, შემდეგ 1961 წლის მსოფლიოს ჩემპიონს, ფრანგ გიტესაც მოუგო და ფინალში გავიდა. აქ მისი მეტოქეები იყვნენ ავსტრიელი ლოზერტი, ფრანგი დრეიფუსი და იტალიელი საკარო. საბოლოოდ, კოსტავამ პირადი პირველობის ბრინჯაოს მედალი დაისაკუთრა, ჩემპიონი კი ავსტრიელი ლოზერტი გახდა.

ოლიმპიადისწინა ამბავი

გდანსკის მსოფლიოს ჩემპიონატი სულ რაღაც ათი დღის დასრულებული იყო, როცა მოსკოვში სსრ კავშირის ხალხთა III სპარტაკიადა დაიწყო. სპარტაკიადები ქვეყნის ყველაზე გრანდიოზულ და პრესტიჟულ შეჯიბრებად ითვლებოდა, ტრადიციულად ოლიმპიური თამაშების წინ იმართებოდა და სხვადასხვა ნაკრებებისთვის კანდიდატების შესარჩევ გენერალურ რეპეტიციად იყო მიჩნეული. ამასთან, მოკავშირე რესპუბლიკების პატივმოყვარე პარტიული ლიდერები აქ მოპოვებული შედეგებით განსაკუთრებით ინონებდნენ თავს. პირველები, ანუ უძლიერესები,

სსრ კავშირის ჩემპიონი —
სპორტსაზოგადოება
„დინამოს“ გუნდი.
მარცხნიდან:
იაკობ რილსკი,
მორის სახვაძე,
ვასილ არდერიხინი და
ნუგზარ ასათიანი.
მინსკი, 1964 წელი

როგორც წესი, მოსკოვის ან რუსეთის ფედერაციის გუნდები უნდა ყოფილიყვნენ. კრემლის მამები იშვიათად, ისიც ცალკეულ სახეობებში თუ დაუთმობდნენ პირველობას უკრაინას ან რიცხოვნობით მესამე რესპუბლიკას — ბელორუსიას. აქამდელ სპარტაკიადებზე საქართველოს მოფარიკავეები არც ერთ იარაღში საპრიზო სამეულში არ ყოფილან. ამიტომაც ბევრისთვის მოულოდნელი იყო, როდესაც ჩვენმა ესპადრონისტებმა უკან ჩამოიტოვეს უკრაინისა და ლენინგრადის ძლიერი გუნდები და ბრინჯაოს მედლები დაიმსახურეს. მაშინ საქართველოს ღირსებას იცავდნენ ნუგზარ ასათიანი, მორის სახვაძე, არჩილ გოგელია და გურამ ლორთქიფანიძე. ეს უკანასკნელი, მართალია, უკვე ფლობდა ახალგაზრდებს შორის მსოფლიოს საუკეთესო ესპადრონისტის ტიტულს, თუმცა უფროს ოსტატებთან ერთად პირველად გამოდიოდა რესპუბლიკის ნაკრებში. გდანსკის მსოფლიოს ჩემპიონატიდან ვერცხლის მედლით დაბრუნებული ასათიანი ამ ნაკრებს მოსკოვში შეუერთდა: „ჩინებულ ფორმაში იყო მორის სახვაძე. მას არც გუნდის სხვა წევრები ჩამოუვარდებოდნენ. საკმაოდ აქმაღლებინათ ოსტატობა გურამ ლორთქიფანიძეს და აჩიკო გოგელიას. ამ ორ ჭაბუკთან შედარებით, მე და მორისი ბებრებად ვითვლებოდით და, ბუნებრივია, მეტი გამოცდილებაც გვქონდა. ჩვენი შედარებით ახალგაზრდა თანაგუნდელების მხარეზე იყო ენთუზიაზმი, თავის გამორჩენის სურვილი... ჩვენმა გუნდმა სპარტაკიადის ბრინჯაოს მედლები მოიპოვა. ამ წარმატებაში თავისი წვლილი შეიტანა კოლექტივის თითოეულმა წევრმა. ქართულ პრესაში ჩვენ „ბრინჯაოს ოთხეული“ გვინოდეს. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ სპარტაკიადის მოფარიკავეთა ტურნირი არც ერთ საერთაშორისო შეჯიბრებას არ ჩამოუვარდებოდა, ხოლო მეტოქეთა გუნდებში გამოდიოდნენ მსოფლიოში აღიარებული ოსტატები, მაშინ გასაგები გახდება, თუ რატომ იყო ჩვენთვის ასერიგად საამაყო მესამე ადგილი“ (ნუგზარ ასათიანი, „მოფარიკავის ჩანაწერები.“ 1974).

იმავე სპარტაკიადაზე მესამე ადგილი დაიკავა საქართველოს მოფარიკავე ქალთა ნაკრებმაც. ჩვენს გუნდში განსაკუთრებით გამოირჩეოდა ჯულიეტა გიორგაძე — პირველი სპორტის ოსტატი ქართველ მოფარიკავე ქალთა შორის, რომელიც სსრ კავშირის ნაკრებშიც იყო შეყვანილი. პირად პირველობაში ბრინჯაოს მედალს დაეუფლა იური ოსიპოვი.

* * *

ესპადრონის ქართული სკოლის გამარჯვებით დასრულდა სეზონის ბოლოს გამართული საბჭოთა კავშირის თასის გათამაშება, რომელიც ლენინგრადში ჩატარდა. ნუგზარ ასთიანის შემდეგ, პრესტიჟულ პრიზს ამჯერად მორის სახვადე დაეუფლა. არადა, სწორედ იმ სეზონში სახვადე არაპერსპექტიულ სპორტსმენად ჩათვალეს და საკავშირო სტიპენდიაც მოუხსნეს. ნევისპირა ქალაქში მოპოვებული თასი ქვეყნის მთავარი გუნდის ხელმძღვანელთათვის კარგი ალიყური იყო, ხოლო ქართველი მუშკეტერისთვის — საბჭოთა ნაკრებში დამკვიდრების რეალური შანსი. თუმცა, ნაკრების კანდიდატებს, მათ შორის ქართველ მოფარეკავეებს, ხანგრძლივი ბრძოლა ელოდათ ტოკიოს საგზურების მოსაპოვებლად და თითოეულ მათგანს დამოუკიდებლად უნდა გაეკვლია გზა მრავალრიცხოვან კონკურენტს შორის.

ოლიმპიური წლის სპორტული სეზონი დაშნის ოსტატებმა გახსნეს. საბჭოთა ნაკრებმა, რომლის რიგებში გურამ კოსტავაც გამოდიოდა, სამატჩო შეხვედრა გამართა მსოფლიოს ექს-ჩემპიონ საფრანგეთის გუნდთან და დიდი ანგარიშით გაიმარჯვა — 10:4.

კოსტავამ მეტოქეებს არც კრაკოვში გამართულ „ბარბაკანის თასის“ გათამაშებაზე დაუდო ტოლი. მან მასპინძლების — უძლიერესი პოლონელი მოფარეკავეების გარდა, ტიტულიან თანაგუნდელებს, მსოფლიოს ჩემპიონებს, ხაბაროვსა და ლიულისსაც სძლია და ტურნირის მთავარი პრიზი დაისაკუთრა.

ოლიმპიადისთვის ემზადებოდნენ ესპადრონისტებიც. მარტის ბოლოს მინსკში მოეწყო ბელორუსიის, საქართველოს, უკრაინისა და ლენინგრადის მუშკეტერთა შეხვედრა. წინასწარი ორთაბრძოლების შემდეგ, ფინალურ ოთხეულში გავიდნენ ასათიანი, მელნიკოვი, ჩერეპოვსკი და მოდიაევი. ფინალი წრიული სისტემებით გაიმართა, თუმცა ძალები თანაბარი აღმოჩნდა და გამარჯვებული ვერ გამოვლინდა. განმეორებით ორთაბრძოლებში ასათიანის უპირატესობა უკვე აშკარა იყო და პირველობაც მან მოიპოვა.

რამდენიმე თვეში მინსკმა უკვე საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატს უმასპინძლა. ბელორუსიის ფიზკულტურის ინსტიტუტის დარბაზში საბჭოეთის 400-მდე მოფარეკავე შეიკრიბა. ტრადიციისამებრ, ასპარეზობა რაპირის-

ტებმა გახსნეს. 45 მონაწილეს შორის იური ოსიპოვიც იყო. მართონული დისტანცია დილიდან, წინასწარი შეხვედრებით დაიწყო, ფინალური ორთაბრძოლები კი შუალამით დასრულდა. ოსიპოვი ტურნირს ნახევარფინალიდან გამოეთიშა, ძნელ ბრძოლაში მან 3:5 წააგო მინსკელ ვლადიმირ იუფეროვთან, რომელიც საბოლოოდ ვერცხლის მედალს დაეუფლა, ჩემპიონი კი სარატოველი იური შაროვი გახდა.

ეს შეჯიბრება ბოლო გამოდგა 27 წლის იური ოსიპოვისთვის — მან საერთაშორისო კლასის სპორტის ოსტატის რანგში დაასრულა თავისი სპორტული კარიერა. მინსკის საკავშირო ჩემპიონატიდან ოქროსა და ვერცხლის მედლებით დაბრუნდა მორის სახვადე, თუმცა ტოკიოს ოლიმპიადის საგზური არც მას ერგო. საბჭოთა კავშირის ჩემპიონატამდე მორის სახვადეს მეტოქეები სერიოზულ კონკურენტად არც მიიჩნევდნენ. ფავორიტებად იაკობ რილსკი, უმარ მავლიხანოვი, მარკ რაკიტა და ნუგზარ ასათიანი ითვლებოდნენ. ამ ოთხეულს ოლიმპიურ გუნდში ადგილი თითქმის გარანტირებული ჰქონდა. დარჩენილი იყო მხოლოდ ერთი ვაკანსია და ამ ადგილზე პრეტენზია სწორედ მორის სახვადემ განაცხადა. სახვადემ და ასათიანმა დამაჯერებლად ჩაატარეს წინასწარი და მეოთხედფინალური შეხვედრები და მომდევნო ეტაპზე გავიდნენ. უდანაკლისოდ იბრძოდა გასული სეზონის მსოფლიო კლასიფიკაციის 1 ესპადრონისტი იაკობ რილსკიც. ფავორიტებიდან პირველს ხელი მოეცარა საბჭოთა კავშირის იმჟამინდელ ჩემპიონს უმარ მავლიხანოვს, თუმცა სამი წაგების მიუხედავად, ფინალურ ჯგუფში მაინც გავიდა. კიდევ უფრო რთულ სიტუაციაში აღმოჩნდა მარკ რაკიტა. ის ჯერ ჟიტნისთან დამარცხდა, შემდეგ — ასათიანთან (4:5), ბოლოს კი მელნიკოვთანაც წააგო.

ლიდერებიდან ყველაზე უკეთ ნუგზარ ასათიანი ასპარეზობდა, ელვისებური იერიშებით მეტოქეებს ამოსუნთქვის საშუალებას არ აძლევდა და ზედიზედ იმარჯვებდა. ასათიანთან ერთად ოქროს მედლის მთავარ პრეტენდენტად რჩებოდა უბერებელი იაკობ რილსკი. სწორედ მაშინ გამოჩნდა ავანსცენაზე მორის სახვადე, რომელიც ტოკიოს ოლიმპიადის საგზურს მხოლოდ ჩემპიონის ტიტულთან ერთად თუ მოიპოვებდა. თბილისელმა მუშკეტერმა თავისი შეუპოვრობითა და აზარტით თითქოს მოაჯადოვა მრავალრიცხოვანი გულშემატკივრები. ფინალში მან ოთხ მეტოქეს სძლია,

ბოლოს კი თავდაცვის დიდოსტატად აღიარებული ჟიტნიც დაამარცხა და სპეციალისტების პროგნოზები თავდაყირა დააყენა.

ამასობაში სამი შეხვედრა წააგო მსოფლიოს სამგზის ჩემპიონმა იაკობ რილსკიმ. საჩემპიონო შანსი მხოლოდ სამ სპორტსმენსლა შემორჩა: ნუგზარ ასათიანს, მორის სახვაძეს და ლენინგრაძელ ბორის მელნიკოვს. სამივეს მოგებათა თანაბარი რაოდენობა დაუგროვდა, ამიტომ მათ შორის დამატებითი ორთაბრძოლები დაინიშნა.

ბილიკზე ჯერ სახვაძე და ასათიანი გამოვიდნენ. 5:4 — ასეთი ანგარიშით გაიმარჯვა სახვაძემ. მომდევნო შეხვედრაში ასათიანმა შანსი არ დაუტოვა მელნიკოვს — 5:1. ახლა დარჩენილი იყო სახვაძისა და მელნიკოვის ორთაბრძოლა და თუ წარმატებას ქართველი მიაღწევდა, ოქროს მედალთან ერთად საბჭოთა ოლიმპიურ ნაკრებში ბოლო ვაკანტურ ადგილსაც ის გაინაღდებდა. ამ კრიტიკულ სიტუაციაში წინა პლანზე ფსიქოლოგიური ფაქტორი გამოდის. უფრო მტკიცე ნერვები ნევისპირელს აღმოაჩნდა და მინიმალური სხვაობით (5:4) გაიმარჯვა.

მეტოქეებს კვლავ მოგებათა თანაბარი რაოდენობა დაუგროვდათ და კიდევ ერთი დამატებითი რაუნდი დაინიშნა. სახვაძემ განმეორებითაც 5:4 მოუგო ასათიანს, მაგრამ შემდეგ ორივემ წააგო მელნიკოვთან და ეს უკანასკნელი ჩემპიონის ტიტულს დაეუფლა. სახვაძეს ვერცხლის მედალი ერგო, ასათიანს — ბრინჯაოსი.

ნუგზარ ასათიანმა და მორის სახვაძემ სსრ კავშირის ჩემპიონის ოქროს მედლები მაინც მოიპოვეს, ოღონდ — გუნდურ შეჯიბრებაში, „დინამოს“ ნაკრებთან ერთად. დასანანი ის არის, რომ, სახვაძე თავისი ოქრო-ვერცხლით ტოკიოს ნაცვლად თბილისში გამოემგზავრა.

„დასანანია, რომ მორის სახვაძე, რომელიც საუკეთესო ფორმაში იყო და ჩემპიონატის ფავორიტადაც ითვლებოდა, ტოკიოს ოლიმპიადის მიღმა დარჩა. მინსკში მან სამივე შეხვედრაში დამჯაბნა. დღემდე ბევრს ჰგონია, თითქოს მორისთან მთელი ძალით არ ვიბრძოდი. ეს, რა თქმა უნდა, მცდარი მოსაზრებაა. უნდა ითქვას, რომ ჩვენ მრავალჯერ შევხვედრივართ ერთმანეთს, მაგრამ ვერავინ დაასახელებს თუნდაც ერთ შეგნებულად დათმობილ ბრძოლას. უბრალოდ, მინსკის ჩემპიონატზე მორისი სხვებზე კარგად იყო მომზადებული, რაც დაადასტურა მისმა ბრწყინვალე გამარჯვებამ რილ-

ნუგზარ ასათიანი:
„ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი... რამდენჯერ მიოცნებია ამ უდიდეს პატივზე ბავშვობაში, რა მიუწვდომლად მეჩვენებოდა იგი. ამიტომ ტოკიოს ოლიმპიადა საუკეთესო ფურცელია ჩემს სპორტულ ბიოგრაფიაში.“

სკისტან, რაკიტასთან, მავლიხანოვთან... ასეთ შემთხვევაში, ალბათ, იკითხავთ, რა დაემართა მორისს მელნიკოვთან? არსებობენ ეგრეთ წოდებული უხერხული მეტოქეები. ბედი არ გინდა — სპორტულმა ფორტუნამ მინსკში მორისს სწორედ ასეთი მონინაალმდეგე შეახვედრა“ (ნუგზარ ასათიანი, „მოფარიკავის ჩანანერები.“ 1974).

გადამწყვეტი ბრძოლა

წინ იყო ოთხნლეულის უმთავრესი შეჯიბრება — ტოკიოს ოლიმპიური თამაშები. ნუგზარ ასათიანმა მძიმე ბრძოლაში მოიპოვა ოლიმპიადამი გამოსვლის უფლება, მაგრამ გადამწყვეტი ბრძოლები უშუალოდ ტოკიოში ელოდა. აი, როგორ იხსენებდა ნუგზარი იმდროინდელ ემოციებს: „უცნაური გრძობა დამეუფლა ჩემი სპორტული ბიოგრაფიის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მოვლენის — ტოკიოს ოლიმპიადის წინ. ჩემს თავს იმაში ვიჭერდი, რომ უფრო მეტს ვფიქრობდი იაპონიის ეგზოტიკური დედაქალაქის შესახებ, ვიდრე მომავალ მეტოქეებზე. ბავშვობაში ნათესავის სახლში შემთხვევით წავანყდი ჯერ კიდევ რევოლუციამდე გამოცემულ, ფერადი ფოტოებით სავსე სქელტანიან ჟურნალს. მთელი ჟურნალი იაპონიას ეძღვნებოდა. გამაოცა ტოკიოს ხედებმა. ეს შთაბეჭდილება იმდენად ძლიერი იყო, რომ სამუდამოდ გამყვა. ბავშვობაში ძველ ჟურნალში ნანახ საოცარ ქალაქთან მომავალი შეხვედრა მოსვენებას არ მადლევდა. ამაში იყო ბავშვური გულუბრყვილობისა თუ სენტიმენტალობის ელემენტი, რომლის გამჟღავნებაც მონიფულ ასაკში „სერიოზულ“ ადამიანებს რატომღაც რცხვენიათ.“

...ოლიმპიური თამაშების წინ პროგნოზის მოყვარულები ცდილობენ გამოთვალონ ფავორიტთა შანსები, მაგრამ პროგნოზები ხშირად არ მართლდება. ამ უმადურ საქმეში მარტო ადამიანები როდი მონაწილეობენ. მაგალითად, იაპონელებმა ელექტროგამომთვლელ მანქანას „დაავალეს“ გამოეცნო მძლეოსნობის ცალკეულ დისციპლინებში სავარაუდო გამარჯვებულთა ვინაობა. მანქანამ 5 მილიონი ოპერაცია ჩაატარა და ერთი სწორი პასუხიც ვერ გასცა. პროგნოზები არ გამართლდა სხვა სახეობებშიც და მათ შორის ესპადრონისტთა ოლიმპიურ ტურნირშიც. აქ უდავო ფავორიტებად

უნგრელები ითვლებოდნენ, რომლებსაც ოლიმპიურ თამაშებში აგერ უკვე 36 წელია ტოლი არ ჰყავდათ, მაგრამ ტოკიოში მადიარები მეორე წრეში 7:9 დამარცხდნენ იტალიელებთან და საბოლოოდ მეხუთე ადგილს დასჯერდნენ. ამ მატჩის გმირი იყო 23 წლის ჩეზარე სალვადორე. მან ოთხივე უნგრელს სძლია, მათ შორის — პირად პირველობაში გამარჯვებულ ტიბორ პეყას.

ნუგზარ ასათიანი: „საოცარი რამ არის ოლიმპიური თამაშები. იგი თავისი ხასიათით არც ერთ სხვა შეჯიბრებას არ ჰგავს. დიდი პატივია უკვე თვით ოლიმპიადში მონაწილეობის უფლება, რომ არაფერი ვთქვათ გამარჯვებაზე. ჩვენ ტოკიოში მხოლოდ ოლიმპიადის ოქროს მედლებისთვის ჩავვედით. არც ვმაღავდით ამ სურვილს. თავმდაბლობა კარგია, მაგრამ თავი არც სხვას უნდა დააჩაგვრინო. ასეთივე პრეტენზია ჰქონდათ, და არცთუ უსაფუძვლოდ, პოლონელ და უნგრელ ხმლით მოფარეკავენსაც. ეს იყო გაუგონარი დაძაბულობისა და მძაფრი კონკურენციით აღსავსე ტურნირი. ამ ბრძოლას მეტი სიმძაფრე შემატა იტალიელთა მოულოდნელმა ჩარევამ საპრიზო ადგილების განაწილებაში.“

ესპადრონისტა გუნდურ ტურნირში ოლიმპიური მედლებისთვის ბრძოლაში 13 ქვეყნის ნაკრები ჩაება. საბჭოთა მოფარეკავენმა (ნუგზარ ასათიანი, ბორის მელნიკოვი, მარკ რაკიტა, იაკობ რილსკი) პირველ წრეში მასპინძელთა გუნდი დაამარცხეს — 9:2. ასათიანმა და მელნიკოვმა 3-3 ბრძოლა მოიგეს, რილსკიმ — 2, რაკიტამ — 1. მეოთხედფინალში საბჭოელებმა აშშ-ის ნაკრებს აჯობეს — 9:4, რითაც რევანში აიღეს რომის ოლიმპიადის მეოთხედფინალში მარცხისთვის. ამ შეხვედრაში საუკეთესო იყო ნუგზარ ასათიანი, რომელმაც ყველაზე მეტი — 4 ბრძოლა მოიგო და ლომის წილი შეიტანა საერთო წარმატებაში.

ნახევარფინალში საბჭოთა ესპადრონისტები ძველ მეტოქეს — პოლონეთის გუნდს დაუპირისპირდნენ, ხოლო იტალიელები — ფრანგებს. იტალიამ დაძაბულ ბრძოლაში აჯობა საფრანგეთს (8:7) და ფინალში გავიდა. არანაკლებ დაძაბული გამოდგა მეორე ნახევარფინალური შეხვედრა. მართალია, ასათიანმა ქულის აღება ვერ შეძლო, მაგრამ ამჯერად მისმა თანაგუნდელებმა იყოჩაღეს (მავლიხანოვმა ოთხ მეტოქეს მოუგო, რაკიტამ — სამს) და საქმე გამარჯვებამდე მიიყვანეს — 9:7. პოლონელთაგან ყველაზე მეტი — სამი ბრძოლა მოიგო ეჟი პავლოვსკიმ.

ფინალი: სსრკ-იტალია. ერთნი არასდროს არ ყოფილან ოლიმპიური ჩემპიონები, იტალიელებმა კი ეს ტიტული ბოლოს 60 წლის წინ, პარიზის VIII თამაშებზე მოიპოვეს.

ერთ მხარეს — ნუგზარ ასათიანი, უმარ მავლიხანოვი, იაკობ რილსკი და მარკ რაკიტა. მეორე მხარეს — ვლადიმერო კალარეზე, ჩეზარე სალვადორი, ჯანპაულო კალანჩინი და პიერლუიჯი ჩიკა. საბჭოელთაგან ყველაზე ტიტულიანია მსოფლიოს სამგზის ჩემპიონი იაკობ რილსკი, მეტოქეთაგან — ვლადიმერო კალარეზე, რომის ოლიმპიადის ბრინჯაოს მედალოსანი პირადშიც და გუნდებშიც. იტალიელთაგან სწორედ ეს უკანასკნელი აღმოჩნდა ყველაზე მრისხნე მებრძოლი, ფინალში მან ოთხივე მეტოქეს მოუგო, მათ შორის ნუგზარ ასათიანსაც (5:1). ფინალი მავლიხანოვისა და კალანჩინის ორთაბრძოლით დაიწყო, რომელიც საბჭოელმა მოიგო. მომდევნო წყვილში ასათიანმა 5:1 დაამარცხა ჩიკა და საერთო ანგარიში 2:0 გახდა. მეტოქეთა ლიდერების — რილსკისა და კალარეზეს პაექრობა უაღრესად დაძაბული გამოდგა. აპენინელი წამის მეთედით ასწრებდა გამოცდილ რილსკის. ასე მოხდა იტალიელის გადამწყვეტი შეტევის დროსაც. მაშინ, როდესაც ანგარიში 4:4 იყო, კალარეზემ კვლავ დაასწრო მეტოქეს და ბოლო ქულაც აიღო. კალარეზემ შემდეგ მავლიხანოვს და რაკიტასაც სძლია, იმ დღეს მისი შეჩერება შეუძლებელი იყო. 1964 წლის 23 ოქტომბერს ვასედას უნივერსიტეტის დარბაზში ჩინებულად იბრძოდა ქართველი ესპადრონისტიც. საბჭოთა გუნდიდან იგი ყველაზე მეტჯერ, 16-ჯერ გამოვიდა საფარიკაო ბილიკზე და ასევე ყველაზე მეტ — 11 შეხვედრაში იმარჯვა, მათ შორის ფინალში სამი ორთაბრძოლა მოიგო. ოლიმპიურ თამაშებში, უდიდესი ფიზიკური და ფსიქოლოგიური დატვირთვების პირობებში, გადამწყვეტ შეხვედრებში გამარჯვება მხოლოდ ნამდვილ ოსტატებს ხელეწიფებთ. ასათიანმა ფინალში ჩიკას შემდეგ, იტალიის ნაკრების კიდევ ორ წევრს — სალვადორის (5:2) და კალანჩინისაც (5:3) სძლია. ამ მატჩში გადამწყვეტი სწორედ ასათიანისა და კალანჩინის დასკვნითი ორთაბრძოლა გამოდგა. მაშინ, როდესაც საერთო ანგარიში 8:7 იყო საბჭოთა მუშკეტერების სასარგებლოდ, ასათიანმა ბოლო, მეცხრე ქულაც მოიპოვა და საბჭოთა ესპადრონისტთა ნაკრები პირველად დაეუფლა ოლიმპიური თამაშების ოქროს მედლებს.

ნუგ ზარ ასათიანი
და იური ოსიპოვი

სასიხარულოა, რომ ამ ისტორიულ გამარჯვებაში განსაკუთრებული წვლილი ნუგზარ ასათიანმა შეიტანა: „აი, სად გამოჩნდა კიდევ ერთხელ ნუგზარის რკინისებური ხასიათი. მან ერთხელაც არ შეიხარა წარბი, იბრძოდა ისე, როგორც არასდროს. ნუგზარის სიმშვიდე სხვებსაც გადაედო. მისი გამოსვლის შემდეგ ანგარიში საბჭოთა გუნდის სასარგებლოდ იზრდებოდა. ასათიანის „რკინის ხელმა“ წერტილი დაუსვა „საუკუნის მატჩს“ — ნუგზარმა გაიმარჯვა დამამთავრებელ ბრძოლაშიც, რითაც ფარეკაობის ისტორიაში პირველად მსოფლიოს უძლიერესი გუნდის სახელი მოუხვეჭა საბჭოთა ხმლით მოფარიკავეებს. აი, როდის თქვა მსოფლიოს სამგზის ჩემპიონმა იაკობ რილსკიმ — „როცა ნუგზარ ასათიანი ჩვენს გუნდშია, ყოველთვის მშვიდად ვარ“ (არჩილ გოგელია, „მუშეკეტერები“. 1974).

თავად ნუგზარ ასათიანი ასე აღწერს იმ გადამწყვეტ ბრძოლას: „იტალიელი უხერხული მეტოქე გამოდგა. იგი უარყოფდა ბრძოლის კლასიკურ მანერას, მოულოდნელ გაგრძელებებს ირჩევდა, იბრძოდა ძალზე სწრაფ ტემპში. იმდენად ვლელავდი, რომ შეხვედრის მსვლელობა დანვრილებით აღარ მახსოვს. მეგობრები მეუბნებოდნენ, ბრძოლა ლამაზი და დაძაბული იყო. სილამაზისა რა მოგახსენოთ, მაგრამ ერთი კი ვიცი — ნუთითაც არ მქონია მოსვენება... ჩვენი გუნდის წევრები სარბიელზე გადმოცვივდნენ, მეხვევიან, მილოცავენ. ჩემს ბედნიერებას საზღვარი არა აქვს. ვიყურები მოწინააღმდეგისკენ, მას საფარეკაო ნილაბი მოუხსნია, ისმენს თანაგუნდელებს დამამშვიდებელ სიტყვებს, თვალები კი ცრემლითა აქვს სავსე. მე მესმის მისი, მინდა მივუახლოვდე, ხელი ჩამოვართვა... მაგრამ არა ღირს. ასეთი ნუთები მეც გამომიცდია და მწარე გამოცდილებით ვიცი, რომ ამ დროს სპორტსმენს არავის დანახვა არ უნდა. ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი... რამდენჯერ მიოცნებია ამ უდიდეს პატივზე ბავშვობაში, რა მიუწვდომლად მეჩვენებოდა იგი. ამიტომ ტოკიოს ოლიმპიადა საუკეთესო ფურცელია ჩემს სპორტულ ბიოგრაფიაში“ (ნუგზარ ასათიანი, „მოფარიკავის ჩანაწერები.“ 1974).

ეს იყო ქართული საფარეკაო სკოლის მეორე დიდი გამარჯვება. პირველი იყო ტურინის მსოფლიოს ჩემპიონატზე, როდესაც გურამ კოსტავას და უვიწყარი 21 გამარჯვებით, საბჭოთა ნაკრებმა დაშნაში პირველად ირგუნა ოქროს მედლები. და აი, ახლა ნუგზარ ასათიანის ოსტატობამ მნიშვნელო-

ვანწილად განაპირობა საბჭოთა ესპადრონისტების ოლიმპიური ტრიუმფი. დასანანი ის არის, რომ ქართველ მოფარევეს არ მიეცა პირად ტურნირში გამოსვლის შესაძლებლობა.

ნუგზარ ასათიანი: „ბედნიერი ვარ, რომ ჩემი წვლილი შევიტანე საბჭოთა ესპადრონისტთა გუნდურ გამარჯვებაში. მაგრამ გული მწყდება, რომ ჩემგან დამოუკიდებელი მიზეზების გამო, ვერ გამოვედი პირად ასპარეზობაში. ასეთი იყო მწვრთნელთა გადაწყვეტილება. არადა, საბრძოლოდ ვიყავი განწყობილი და როგორც არასდროს, ისეთი რწმენა მქონდა თავისა. იბრძოდნენ მავლიხანოვი, რილსკი და რაკიტა. პირად ჩათვლაში ჩვენი სამეულიდან ფინალში მოხვდნენ მავლიხანოვი და რილსკი. მათ, როგორც ცნობილია, პირველი ორი ადგილი დაუთმეს ოლიმპიურ ჩემპიონს, უნგრელ პეჟას და ფრანგ არაბოს. ჩვენი მესამე ესპადრონისტი რაკიტაც სწორედ პეჟასთან დამარცხდა მერვედფინალში და გამოეთიშა ბრძოლას. უნგრელ ახალ ოლიმპიურ ჩემპიონთან კი მე „ძველი ანგარიშები“ მაქვს და უპირატესობა უმრავლესად ჩემს მხარეზე იყო. უკანასკნელად მას ოლიმპიურ წელს შევხვდი, ვარშავის ტურნირზე და დავამარცხე — 5:1. ასევე ჩემი გამარჯვებით დამთავრდა 1963 წლის მსოფლიოს გუნდურ ჩემპიონატში გადამწყვეტი ბრძოლა ამავე პეჟასთან, როცა ნახევარფინალში საერთო გუნდური ანგარიში იყო 8:7 უნგრელთა სასარგებლოდ და რჩებოდა მხოლოდ ერთი — ჩვენი შერკინება. მე მოვიგე 5:4 და საერთო ანგარიში გათანაბრდა — 8:8 მაშინ ჩვენი გუნდი ჩხვლეტათა უკეთესი შეფარდებით გავიდა ფინალში... ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ პეჟას ტოკიოშიც ვაჯობებდი და რა დასანანია, რომ ამის დამტკიცების საშუალება არ მომეცა“ (ნუგზარ ასათიანი, „მოფარევეის ჩანაწერები.“ 1974).

ქართველმა მოფარევეებმა იაპონიიდან პირადი ტურნირის მედალი მაინც ჩამოიტანეს — გურამ კოსტავამ დაშნაში ბრინჯაოს ჯილდო დაიმსახურა, თუმცა მასაც უკეთესი შედეგის შანსი ჰქონდა. 25 ქვეყნის 65 მონაწილეს შორის სპეციალისტები ფავორიტებად ქართველ მუშკეტერსა და გასული წლის მსოფლიოს ჩემპიონს, ავსტრიელ როლანდ ლოზერტის მიიჩნევდნენ. ძლიერი კონკურენტი იყო რიგელი ბრუნო ხაბაროვიც, რომელიც უკვე ფლობდა მსოფლიოს ჩემპიონის ორ ტიტულს. ცხადია, საპრიზო სამეულზე სხვებსაც ჰქონდათ პრეტენზიები.

შესარჩევი ასპარეზობები სამივე საბჭოთა მუშაკეტერმა წარმატებით განვლო, მაგრამ მეთექვსმეტედფინალიდან ტურნირს გამოეთიშა ბრუნო ხაბაროვი. ამ ეტაპზე გურამ კოსტავას მესამე შედეგი ჰქონდა. თბილისელმა მოფარიკავემ არც შემდგომში დათმო პოზიციები და ფინალში გავიდა. ფინალურ ოთხეულში მასთან ერთად მოხვდნენ კიეველი გრიგორი კრისი, ბრიტანელი ჰენრი ჰოსკინსი და იტალიელი ჯან ლუიჯი საკარო. ასეთ კომპანიაში გურამ კოსტავას არ უნდა გაჭირვებოდა კვარცხლბეკის უმაღლეს საფეხურზე ასვლა, მით უმეტეს, მეოთხედფინალში თავადვე გზიდან ჩამოიცილა მთავარი კონკურენტი — ავსტრიელი ლოზერტი. მაგრამ იმ დღეს კოსტავას ფორტუნამ აშკარად ზურგი შეაქცია, უფრო ზუსტად კი — იარალმა უმცყუნა.

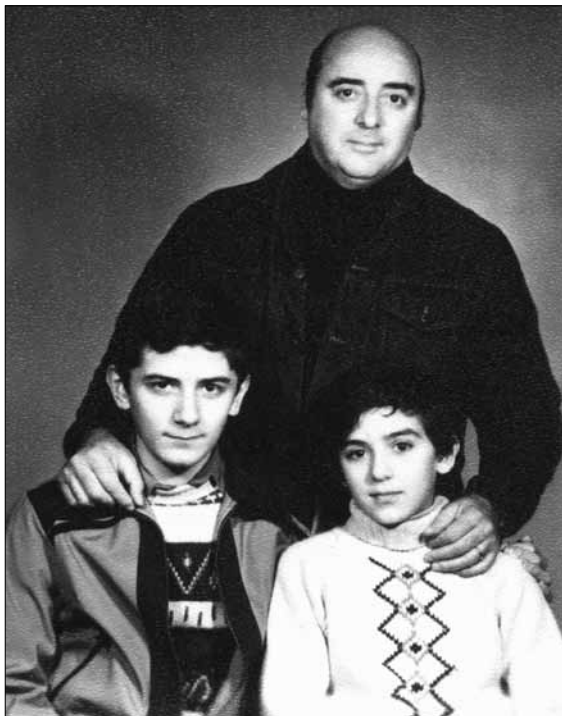
კენჭისყრით ფინალში პირველი შეხვედრა საბჭოთა კავშირის ჩემპიონთან, გრიგორი კრისთან ჰქონდა. ორთაბრძოლა ქართველის სრული უპირატესობით წარიმართა და მისივე დამაჯერებელი გამარჯვებით (5:2) დასრულდა. თითქოს ოქროს მედლისკენ გზა ხსნილი იყო, მაგრამ გდანსკის მსოფლიოს ჩემპიონატის მსგავსად, აქაც არ გაუმართლა. მაშინ, პოლონეთში, გადამწყვეტი ბრძოლის დამთავრებამდე 10 წამით ადრე 4:3-ს იგებდა ავსტრიელ ლოზერტთან და, ბედის ირონიით, 4:5 დამარცხდა. ახლაც, იტალიელ ჯან ლუიჯი საკაროსთან ერთი ჩხვლეტალა სჭირდებოდა, მაგრამ სწორედ ამ გადამწყვეტ მომენტში დაშნის ელექტრომონყობილობამ უმუხტლა — კოსტავას იერიში ნათურამ არ დააფიქსირა. ეს მომენტი იტალიელმა წამშივე გამოიყენა და ბოლო ქულაც მიითვალა — 5:4. როგორც ბრძოლის შემდეგ გაირკვა, გურამ კოსტავას დაშნის ნევრს ელექტროხორთუმი მოშვებოდა და ჩხვლეტებზე აღარ რეაგირებდა. ამ გაუგებრობით ყველაზე მეტად გრიგორი კრისმა ისარგებლა. ფინალის მესამე შეხვედრაში მან ჯან ლუიჯი საკაროს სძლია, ბრიტანელ ჰენრი ჰოსკინსთან დამატებით ორთაბრძოლაშიც იმარჯვა და ჩემპიონი გახდა.

უიღბლობით ნერვებდანყვეტილმა კოსტავამ ფინალში ბრიტანელთანაც წააგო და მესამე ადგილისთვის ხელახლა შეხვდა ჯან ლუიჯი საკაროს. ამჯერად გურამმა სრული რევანში აიღო, 5:1 მოუგო და ბრინჯაოს მედალს დაეუფლა. ოლიმპიადების პირად ტურნირებში, ჩემპიონობასთან ასე ახლოს, არც მანამდე და არც მერე, ქართველ მოფარიკავეთაგან არავინ ყოფილა. ალბათ ამიტომაც, ტოკიოს ოლიმპიადამ დიდი სიხარულის გარდა, გულიც დაწყვიტა.

...გაუთავებელ შეკრებებსა და ჩემპიონატებში ახალგაზრდობის წლებმა სწრაფად გაიზარა, თუმცა ნუგ ზარ ასათიანის სპორტულ კარიერაში კიდევ რამდენიმე მნიშვნელოვანი ასპარეზობა რჩებოდა. გუნდისთვის თავდადებულიმა მებრძოლმა, საკუთარი თავისთვის მხოლოდ კარიერის მიწურულს მოიცალა. როგორც იქნა, დაოჯახდა და მეუღლესთან ერთად საქორწილო მოგზაურობაში ლენინგრადს გაემგზავრა.

ნუგ ზარ ასათიანი:
 „გარკვეულ დრომდე ფარიაკობა ჩემი ერთადერთი სიყვარული იყო. მაგრამ ადამიანის ცხოვრებაში დგება მომენტი, როცა მან სიყვარული უნდა გაუნაწილოს ოჯახს, მეიღებს, მეტი დრო უნდა დაუთმოს საზოგადოებრივ საქმიანობას. ეს განსაკუთრებით ვიგრძენი მაშინ, როცა დაიბადა ჩემი პირველი ნუგ ზარი.“

ოლიმპიური ფინალის პარიზული გაგრძელება

პოპულარულმა პოლონურმა სპორტულმა ჟურნალმა „სპორტოვეცმა“ 1965 წლის შედეგების მიხედვით ფარიკაობის ცალკეულ იარაღებში მსოფლიოს საუკეთესო ათეულები გამოაქვეყნა. ეჭი პავლოვსკისთან, პალ კოვაჩთან, ტიბორ პეჟასთან და სხვა საქვეყნოდ აღიარებულ მოფარიკავეებთან ერთად, ესპადრონისტა ათეულში სპეციალისტებმა ნუგზარ ასათიანიც შეიყვანეს, ხოლო დაშნაში — გურამ კოსტავა. ეს პატივი მათ პირველ რიგში მსოფლიოს ჩემპიონატზე მოპოვებული წარმატების გამო ერგოთ.

1965 წლის მსოფლიოს ჩემპიონატი პარიზის პიერ დე კუბერტენის სახელობის დარბაზში ჩატარდა. ქართველი მუშკეტერებიდან პირველი გამოვიდა გურამ კოსტავა. დაშნის ოსტატთა პირად ჩემპიონატში 100-ზე მეტი სპორტსმენი ჩაება. კოსტავამ პირველ შესარჩევ ტურში 5 მეხვედრა მოიგო, მეორეში — 4. ამ ეტაპიდან საბჭოთა ნაკრებს ალექსეი ნიკანჩიკოვი გამოაკლდა, ხოლო როდესაც ჩემპიონატი ოლიმპიური სისტემით გაგრძელდა, ოქროს მაძიებლებს მხოლოდ თბილისელია შემორჩა. გურამმა მეოთხედი ფინალში დამაჯერებლად სძლია ბრიტანელ ჰოლსტედს, ნახევარფინალში — დასავლეთგერმანელ იუნგს და ფინალში მოხვდა. მასთან ერთად ფინალში გავიდნენ ბრიტანელი ჰენრი ჰოსკინსი, უნგრელი ზოლტან ნემერე და ახალგაზრდა ფრანგი ჟაკ ბროდენი. დამატებითი ნახევარფინალური ორთაბრძოლების შემდეგ, ამ კვარტეტს შეურთდნენ რიგელი ხაბაროვი და იტალიელი ბრედა. საბოლოოდ, ოქროს მედალი ნემერემ მიიღო, ვერცხლი — ჰოსკინსმა, ბრინჯაო — კოსტავამ. საბჭოთა დაშნით მოფარიკავეთაგან ეს საუკეთესო შედეგი იყო.

ტრადიციისამებრ, მსოფლიოს ჩემპიონატი ესპადრონისტა გუნდური ტურნირით მთავრდებოდა. შეჯიბრების დასკვნით დღეს ნახევარფინალური და ფინალური ორთაბრძოლები გაიმართა. ნახევარფინალში საბჭოთა ნაკრების მეტოქე საფრანგეთის გუნდი იყო. ფრანგები გუნდურ და პირად ჩემპიონატებში დიდად არ გამოირჩეოდნენ. იმ პერიოდში ესპადრონში ელექტროაპარატურა ჯერ კიდევ არ იყო დანერგილი და მსაჯები დარტყმებს თვალის აფიქსირებდნენ. ორივე გუნდის თხოვნით, სსრკ-საფრანგეთის მატჩის მსაჯად დაინიშნა მსოფლიოს მრავალგზის ჩემპიონი, პოლო-

ნელი ეჭი პავლოვსკი, რომელიც დიდი ავტორიტეტით სარგებლობდა მოფარიკავეთა შორის. პავლოვსკიმ პირნათლად გაართვა თავი დაკისრებულ მოვალეობას. ოლიმპიურმა ჩემპიონებმა — საბჭოთა მოფარიკავეებმაც იოლად აჯობეს ფრანგებს — 9:5 და ფინალში გავიდნენ. მეორე ნახევარფინალურ წყვილში, სადაც ერთმანეთს იტალიისა და უნგრეთის ესპადრონისტები ხვდებოდნენ, იტალიელებმა ასეთივე ანგარიშით გაიმარჯვეს.

ამრიგად, პარიზში რომის ოლიმპიადის ფინალი განმეორდა: სსრკ-იტალია. საჩემპიონო ბრძოლა ამჯერადაც დრამატული გამოდგა. ოლიმპიადის შემდეგ საბჭოთა ნაკრების შემადგენლობა არ შეცვლილა (ასათიანი, მავლიხანოვი, რაკიტა, რილსკი), აპენინელებს ერთი ახალბედა (გ.ნარდუცი) დაემატა, ლიდერად კი კვლავ ვლადიმერო კალარეზე რჩებოდა, რომელთანაც ასათიანმა რომაულ ფინალში ერთადერთი შეხვედრა წააგო.

პირველ წრეში უპირატესობას ვერც ერთმა მხარემ ვერ მიაღწია — 2:2. მეორე წრის შემდეგ ანგარიში კვლავ თანაბარი იყო — 4:4. მესამე წრეში დაძაბულობამ კულმინაციას მიაღწია — 6:6. ასათიანს ამ დროისთვის უკვე ორი შეხვედრა ჰქონდა მოგებული. მეოთხე რაუნდში კალარეზემ ასათიანს აჯობა და იტალიელები დაანინაურა (7:6), მაგრამ ეს მათი ბოლო გამარჯვება გამოდგა. მავლიხანოვმა სალვადორე დაამარცხა, რაკიტამ — კალანჩინი, რილსკიმ — ნარდუცი. 9:7 — ასეთი ანგარიშით მოიგეს სსრ კავშირის მოფარიკავეებმა და დაამტკიცეს, რომ მათი ოლიმპიური წარმატება სრულიად კანონზომიერი იყო. ნუგზარ ასათიანმა ოლიმპიური ჩემპიონის ტიტულს მსოფლიო ჩემპიონის ოქროც მიუმატა.

საქორნილო სარუხარი

ტოკიოს ოლიმპიურ თამაშებსა და პარიზის მსოფლიოს ჩემპიონატზე მოპოვებული ოქროს მედლები ნუგზარ ასათიანის სპორტული კარიერის „ევერესტი“ იყო. სადებიუტო რომის თამაშების გარდა, უმედლოდ არასდროს დარჩენილა. 1966 წელს ბუდაპეშტში, ევროპის თასის გათამაშებაზე, მორის სახვაძესთან ერთად მესამე ადგილი დაიკავა. უნგრეთის, იტალიის, საფრანგეთისა და გფრ-ის ფარიკაობის ფედერაციების ინიციატივით, ეს

ფარიკაობის გაკვეთილი
ოლიმპიური ჩემპიონისგან

ტურნირი 1961 წლიდან ტარდებოდა რაპირასა და დაშნაში, 1966 წელს კი პროგრამაში ესპადრონიც შეიტანეს. თასის გათამაშებაში ევროპის ქვეყნების ჩემპიონატებში გამარჯვებული კლუბები მონაწილეობდნენ. ქართველები დინამოელთა კლუბში გამოდიოდნენ. ამ კლუბმა ბრინჯაოს მედლისთვის ბრძოლაში იტალიის „ტურინს“ აჯობა, მთავარ პრიზს კი უნგრული „ჰონვედი“ დაეუფლა.

...გაუთავებელ შეკრებებსა და ჩემპიონატებში ახალგაზრდობის წლებმა სწრაფად გაიზარა, თუმცა ნუგზარ ასათიანის სპორტულ კარიერაში კიდევ რამდენიმე მნიშვნელოვანი ასპარეზობა რჩებოდა. გუნდისთვის თავდადებულმა მებრძოლმა, საკუთარი თავისთვის მხოლოდ კარიერის მიწურულს მოიცალა. როგორც იქნა, დაოჯახდა და მეუღლესთან ერთად საქორნილო მოგზაურობაში ლენინგრადს გაემგზავრა. გზად როსტოვში „მეიარეს“, სადაც საბჭოთა კავშირის თასის მორიგი გათამაშება ტარდებოდა. შუა საუკუნეების რაინდების დარად, ნუგზარმა თავისი რჩეულის თვალწინ ყველა მეტოქე დაამარცხა და ქალბატონ რუსუდანს „საჩუქრად“ ტურნირის მთავარი პრიზი მიართვა.

ამ გამარჯვების მიუხედავად, საკავშირო ნაკრების ხელმძღვანელები მაინც არ ენდნენ და მსოფლიოს მომდევნო ჩემპიონატზე, მონრეალში არ წაიყვანეს. გუნდმა იქ ოქროს მედალები მოიპოვა, პირად პირველობაში კი მარკ რაკიტამ იმარჯვა. ცოტა ხანში საბჭოთა კავშირის ხალხთა სპარტაკი-ადა ჩატარდა. ნუგზარ ასათიანმა უძლიერესი მეტოქეები, მათ შორის მარკ რაკიტაც დაამარცხა და საბოლოოდ ვერცხლის მედალი მოიპოვა.

პარიერის მიწურულს

კარიერის მიწურულს ნუგზარ ასათიანმა კიდევ ერთხელ დაისაკუთრა საბჭოთა კავშირის თასი. ეს მოხდა სარატოვში, 1968 წელს. ესპადრონში თასისთვის ბრძოლაში 45 მუშკეტერი ჩაება. დილის ორთაბრძოლების შემდეგ, შეჯიბრებას ექვსი ფინალისტი შემორჩა, სულ რჩეული მუშკეტერები — ოლიმპიური თამაშების და მსოფლიოს ჩემპიონატების მედალოსნები. ფინალში ასათიანმა ოთხ შეხვედრაში გაიმარჯვა და მხოლოდ ერთი

დათმო. ასევე ოთხ-ოთხი მოგება ჰქონდათ ნაზლიმოვსა და მავლიხანოვს. დამატებით ორთაბრძოლაში ქართველმა მუშაკებმა ორივეს აჯობა და საბჭოთა კავშირის თასს დაეუფლა. ეს სარეკორდო შედეგი იყო. ასათიანმა ისე დატოვა დიდი სარბიელი, ქვეყნის მთავარი პრიზის ოთხჯერ მოპოვება ვერაფერს შესძლო.

სარატოვი ნუგზარ ასათიანისთვის იღბლიანი ქალაქი გამოდგა. საკავშირო სარბიელზე თავისი პირველი გამარჯვება სწორედ აქ მოიპოვა, როცა 1955 წლის ჭაბუკთა პირველობა მოიგო; 1960 წელს „ბურევესტნიკის“ გუნდთან ერთად ასევე სარატოვში დაისაკუთრა საბჭოთა კავშირის ჩემპიონის პირველი ოქროს მედალი და ბოლო თასიც აქ აიღო. მეხიკოს ოლიმპიადამდე რამდენიმე თვით ადრე, რიგამ სპორტსაზოგადოება „დინამოს“ საკავშირო პირველობას უმასპინძლა. ნუგზარ ასათიანი აქაც წარმატებით გამოვიდა. ახალგაზრდა კონკურენტებთან ერთად, მან მთავარი მეტოქე — მსოფლიოს ოთხგზის ჩემპიონი იაკობ რილსკიც დაამარცხა და პირველობა ისე მოიპოვა, ტურნირში ერთი ორთაბრძოლაც არ ნაუგია.

ოლიმპიური თამაშების წინ ბოლო რეპეტიცია კვლავ ბალტიისპირეთში მოეწყო: ტალინში სსრ კავშირის მორიგი ჩემპიონატი ჩატარდა. განსაკუთრებით დაძაბული გამოდგა ესპადრონისტთა გუნდური ტურნირი. ფავორიტად, როგორც ყოველთვის, არმიელები ითვლებოდნენ. პირად პირველობაში პირველი-მეექვსე ადგილები სწორედ მათ დაიკავეს. ნუგზარ ასათიანი ამჯერად „დინამოს“ ღირსებას იცავდა, მორის სახვადე კი „ბურევესტნიკის“ გუნდში გამოდიოდა. საბოლოოდ, ასათიანმა ვერცხლის მედალი მიიღო, სახვადემ — ბრინჯაოსი. ჩემპიონის ტიტული არმიელმა სპორტსმენებმა დაისაკუთრეს.

ერთ-ერთ მატჩში, როცა დინამოელები „ბურევესტნიკს“ ხვდებოდნენ და 0:5-ს აგებდნენ, ასათიანმა კიდევ ერთხელ დაამტკიცა, რომ ნამდვილი გუნდური მეტბრძოლი იყო. მან რილსკისთან ერთად ზედიზედ მოიგო რამდენიმე შეხვედრა და ანგარიში გათანაბრდა — 8:8. საბოლოოდ, ჩხვლეტებით დინამოელებმა იმარჯვეს.

საბჭოთა ნაკრების კანდიდატებს დასკვნითი საწვრთნელი შეკრება წახკადორში ჰქონდათ. იქვე ჩატარდა შესარჩევი შეჯიბრებებიც. ნუგზარ ასათიანი კონკურენტებს შორის ერთ-ერთი საუკეთესო იყო. წესით, საბ-

ჭოთა ნაკრების ხელმძღვანელებს ნუგზარი ოლიმპიურ გუნდში უნდა დაებრუნებინათ. თბილისელმა მუშკეტერმა მეხიკოს თამაშებამდე არაერთხელ დაამტკიცა, რომ ამას ობიექტურად იმსახურებდა, მაგრამ მწვრთნელებმა სხვაგვარად განსაჯეს. მეხიკოს ოლიმპიადამის გარეშე ჩატარდა. „ოლიმპიადის წინ გამოქვეყნდა ხმლით მოფარიკავეთა ნაკრები გუნდის შემადგენლობა. მასში არ იყო ნუგზარ ასათიანი. რა მოხდა? ნუთუ ნუგზარმა ვერ შეძლო ხუთეულში მოხვედრა? ეს კითხვა ყველას გვანუხებდა. მოგვიანებით გავიგეთ, რომ შესარჩევ შეჯიბრებაში ნაკრები გუნდის მწვრთნელებმა სპორტულ შედეგებს რატომღაც ყურადღება არ მიაქციეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ნუგზარი საბჭოთა გუნდის წევრი უნდა ყოფილიყო, რადგანაც ყველაზე უკეთ ჩაატარა შეხვედრები და დამაჯერებლად დაისაკუთრა პირველი ადგილი“ (არჩილ გოგელია, „მუშკეტერები“. 1974).

მეხიკოს ოლიმპიურ თამაშებზე ვერც გურამ კოსტავა გაემგზავრა. საკავშირო ნაკრებში ადგილი არც მსოფლიოს ორგზის ჩემპიონისთვის გამოიძებნა. ამასობაში დასასრულს მიუახლოვდა ორი დიდი მოფარიკავის სპორტული კარიერა. მთავრდებოდა ქართული ფარიკაობის ოქროს ხანაც. მის აღორძინებას კიდევ მრავალი წელი დასჭირდება, ვიდრე ვლადიმერ აფციურის ჯერი არ დადგება და ახლა უკვე მის ოსტატობაზე იქნება დამოკიდებული საბჭოთა ნაკრების ბედი სეულის ოლიმპიადაზე...

ნუგზარ ასათიანი: „გარკვეულ დრომდე ფარიკაობა ჩემი ერთადერთი სიყვარული იყო. მაგრამ ადამიანის ცხოვრებაში დგება მომენტი, როცა მან სიყვარული უნდა გაუნაწილოს ოჯახს, შვილებს, მეტი დრო უნდა დაუთმოს საზოგადოებრივ საქმიანობას. ეს განსაკუთრებით ვიგრძენი მაშინ, როცა დაიბადა ჩემი პირმშო ნუგზარი. არასოდეს ჰყოლია ჩემს ხმაღს ასეთი „ულ-მობელი“ მეტოქე. ბოლოს და ბოლოს, ისიც ხომ ნუგზარ ასათიანია...“

ნუგზარ ასათიანი

დაიბადა 1937 წლის 16 ივლისს ქუთაისში. ხმლით მოფარიკავე. XVIII ოლიმპიური თამაშების ჩემპიონი გუნდურ ტურნირში (1964, ტოკიო), XVII ოლიმპიური თამაშების მონაწილე (1960, რომი. მეოთხედფინალი), მსოფლიოს ჩემპიონი გუნდურ შეჯიბრებაში (1965), ორგზის მეორე (1961, 63) და მესამე პრიზიორი (1962), სტუდენტთა მსოფლიო თამაშების მეორე პრიზიორი (1961), სსრკ ჩემპიონი პირად (1961) და გუნდურ შეჯიბრებებში (1960-64), სსრკ თასის ოთხგზის მფლობელი (1960-68). სსრკ სპორტის დამსახურებული ოსტატი. საერთაშორისო კატეგორიის მსაჯი. ვახტანგ გორგასლის II ხარისხის ორდენის კავალერი. გარდაიცვალა 1992 წლის 2 აპრილს.

NUGZAR ASATIANI

Saber fencer, was born on July 16, 1937 in Kutaisi. He was a champion of the XVIII Olympic Games (Tokyo, 1964) in the team event and entrant of the XVII Olympic Games (1960, Rome, quarterfinal). Asatiani was the world champion in a team contest (1965), twice silver (1961, 1963) and bronze medalist (1962) and silver medalist of the World Students Games (1961). He was the USSR champion in personal (1961) and team contests (1960-1964) and four-time USSR cup winner (1960-1968). Asatiani was the Honored Master of Sports of the USSR, and referee of the international category. He was awarded with Vakhtang Gorgasali Order of 2nd class. Asatiani deceased on April 2, 1992.